

د میرمنو

د حج مسائل

ليکوال: مولانا محمد رفعت قاسمي

د ديوبند دارالعلوم مدرسو

ژباړن: عبداللہ گل "ریان"

مکتبہ رشیدیہ

سرکی روڈ کوئٹہ فون: ۲۶۶۸۲۵۷، ۲۶۶۲۲۶۳

دقرآن او حدیث پہ رنہا کی

دسیرمنو

د حج

مسائل

یکوال : مولانا محمد رفعت قاسمی

د دیوبند د دارالعلوم مدرس

ژیان : عبداللہ گل "ریان

خیر ندوی : رشیدیہ کتابخانہ، کوٹہ

شماره	عنوان	صفحه
۱-	انتساب	
۲-	دلیکوال عرض	۵
۳-	دمفتي سيد احمد صاحب تقریظ	۶
۴-	دمفتي محمود حسن بلند شهري تقریظ	۷
۵-	دزين الاسلام قاسمي صاحب تقریظ	۸
۶-	دييت الله دحج فرض كيدل	۱۰
۷-	دحج فضائل او مسائل	۱۱
۸-	ترسفر وړاندې د ضروري كار	۱۳
۹-	په حج كې دميرمنو بې احتياطي	۱۸
۱۰-	په مسجد حرام او نبوي مسجد كې لمونځ او ميرمنې	۲۰
۱۱-	دميرمنو لپاره په حج كې دمحرّم شرط ولې شته؟	۲۴
۱۲-	محرم چاته ويل كيږي؟	۲۶
۱۳-	له اخښي سره حج	۲۷
۱۴-	له ورور بللې سره حج كول	۲۹
۱۵-	دميره له سكڼې كاكا يا نورو سره حج كول	۳۰
۱۶-	سفر له محرم پرته خو حج له محرم سره	//
۱۷-	د حج كولو لپاره د غير محرم، محرم كول	۳۱
۱۸-	له محرم څخه پرته د زړې ميرمنې حج كول	۳۲
۱۹-	خپل ملازم محرم كول	//
۲۰-	ځان د بل ميرمن ښودل او حج كول	۳۳
۲۱-	كونډه او عدت لرونكې ميرمن څرنگه حج وكړي	//
۲۲-	د حاملې ميرمنې حج كول	۳۴
۲۳-	كه ميرمن له متبقي سره حج ته لاړ شي	//
۲۴-	د حج په سفر كې يوازې دميرمنو د كاروان حكم	//
۲۵-	د حجاجو د رخصتولو لپاره دميرمنو ورتگ	۲۵
۲۶-	دميرمنې نړۍ ټكرۍ په سر كول او حرم ته تلل	۲۷
۲۷-	د حج په مبارك سفر كې دميرمنو لپاره پرده	۲۸
۲۸-	ايا نجلۍ تر واده وړاندې حج كولاى شي؟	//
۲۹-	په ميرمن د حج فرضيت	۳۹
۳۰-	كه له ميرمنې سره يې دمحرّم مصرف نه و؟	۴۰
۳۱-	ميرمنو ته ځانگړى لازموونى	۴۰

د کتاب ځانگړتياوې:

د کتاب نوم: دميرمنو حج

ليکوال: مولانا محمد رفعت قاسمي

ژباړن: عبدالله گل "ريان"

کمپوز: سواد فرهنگي ټولنه

کمپوزر: بشير احمد "ريان"

تصحيح کوونکی: مولوي سفر محمد "عابد"

د چاپ کال: ۱۴۳۱ هـ ق ۱۳۸۹ لمریز

خپرندوی: رشیدیه کتابخانه، کوټه

انتساب

زه مې ددي تحقيق (دميرمنو لپاره دحج مڪمل او مدلل مسائل)
خپلې گرانې مرحومي خور ته، په منسوب كولو نيكمرغي
تر لاسه كول غواړم. هغه چې د ۱۴۲۹ هـ ق كال دمحررم الحرام
په ۲۶ نيټه (۴ - فيبروري - ۲۰۰۸م) وفات شوه. له خويندو
څخه دهغې لپاره دثواب او درجو دلوړتيا د دعا غوښتنه كوم
الله تعالى دي له هغې سره درحمت او مغفرت، عفو او
بخښنې او خپل خاص كرم او فضل معامله وكړي، آمين.

(محمد رفعت قاسمي)

- ۳۲- دميرمنو احرام
- ۳۳- ايا ميرمني په احرام كې مخ لوڅ پرېږدي؟
- ۳۴- په احرام سريږه مسح كول
- ۳۵- دميرمنو لپاره دحج ضروري مسائل
- ۳۶- په عرفات كې حائضه ميرمن، ايت كريم يا بل څه لولي؟
- ۳۷- كه طواف په دوران كې بالغ شي؟
- ۳۸- ميرمن له احرام څخه دوتلو لپاره څومره ويښتان اخلي؟
- ۳۹- كه دزيارت دطواف په مهال حيض پيدا شي؟
- ۴۰- دمجبوري په مهال دحيض په حال كې دزيارت طواف كول؟
- ۴۱- په سخته مجبوري كې دحل يوه لاره
- ۴۲- دطواف او دلولونه او دهغوی حكم
- ۴۳- كه دوداع دطواف په مهال حيض پيدا شي؟
- ۴۴- دميرمنو دسرخريلو ممانعت
- ۴۵- يوه اړينه لارښوونه
- ۴۶- دميرمنو احرام
- ۴۷- په بيت الله كې حاضري
- ۴۸- دصفا او مروه سعی
- ۴۹- دسرخريل يا كوچني كول
- ۵۰- تر عمره وروسته په مكه معظمه كې هستوگنه
- ۵۱- مني ته تلل
- ۵۲- دعرفات په ميدان كې
- ۵۳- مزدلفې ته تلل
- ۵۴- له مزدلفې څخه بيرته راتلل
- ۵۵- بيا په مني كې
- ۵۶- دزيارت طواف او رمي جمار
- ۵۷- مكې معظمې ته بيرته راتلل او دوداع طواف
- ۵۸- متمتع حج ته يو څغلند نظر
- ۵۹- دحج مناسكو ته يو نظر
- ۶۰- دماشومانو حج
- ۶۱- كه ماشوم ورسره بوزې تربلوغ وروسته حج پرې فرضيږي؟
- ۶۲- دبالغ اولاد او نابالغ ماشوم حج
- ۶۳- دنابالغ ماشوم احرام
- ۶۴- دحج دبيان لنډيز

دلیکوال عرض

نحمده ونصلي على رسوله الكريم!

زما په ترتيب شوي كتاب (د حج مكمل او مدلل مسائل) كې
دمیرمنو او سړيو لپاره ضروري مسائل راغلي دي، خو
د دوستانو مشوره دا وه چې میرمنې به د دې پیر (ضخیم) كتاب
څخه څرنګه ګټه واخلي، له همدې امله مې په دې كتاب (دمیرمنو
لپاره د حج مسائل) كې د میرمنو په اړه مسائل پیل كړل. مثلاً
دمیرمنو لپاره د محرم شرط ولې دی؟ چاته محرم ویل کیږي او
څوك محرم كیدلای شي. له محرم څخه پرته حج ته تلل، د حج
لپاره د میرمنو یوازې سفر كول، د میرمنو احرام به څرنګه او
څومره وي. د حج په وخت كې د میرمنو بې احتیاطي، میرمنې به
حج څرنګه كوي؟ كه د حج په ورځو كې یې حیض یا نفاس پېښ
شي، دهغوی په هکله ضروري مسائل. میرمنې به له احرام څخه
ډه تلو په مهال څومره ویښتان اخلي؟ له میرمنو سره كه واره
ماشومان وي، دهغوی د حج په هکله ضروري مسائل.

لنډه دا چې له كور څخه نیولي، د حج په مهال او بیا كور ته تر
راتګ پوري، الحمد لله ټول ضروري مسائل پكې یوځای شوي
دي. رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ.

دعا غوښتونكي، محمدرفعت قاسمي غفرله

ددیوبند خادم

۵ ذی قعدہ ۱۴۲۹ (مطابق ۵ نومبر ۲۰۰۸)، د جمعې شپه.

ددیوبند د دارالعلوم شیخ الحدیث او صدر المدرسين
فقیه النفس مولانا مفتي سعید احمد صاحب مدظلہ:

تقریظ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى عَبْدِهِ وَ
رَسُولِهِ الْكَرِيمِ مُحَمَّدٍ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ وَعَلَى آلِهِ وَاصْحَابِهِ
اجمعين.

اما بعد: ماته دخوشحالي ځای دی چې، محترم ورور، د
دیوبند د دارالعلوم استاذ، مولانا قاري محمدرفعت صاحب
(دمیرمنو لپاره د حج) مفصل احکام ترتيب کړي دي.
نوموړی ماشاء الله بريالی دی، دهغه په قلم ډیر کتابونه
لیکل شوي دي او په عام او خاصو کې مقبول دي.

له همدې امله، پوره هیله ده چې دا کتاب (دمیرمنو لپاره
حج) هم هغسې بلکې تر هغه لاسنه شي، ځکه انسان هره
رانلونکې ورځ ډیر مختګ پراوونه وهي او د ښېګڼو لوړته په
منځ ځي.

دعا کوم چې همدا کتاب هم دخدای تعالی په دربار کې
د قبول شرف حاصل کړي او امت ته یې فیض ورسېږي.

کتبه:

سعید احمد عفی الله عنه پالن پوري

د دیوبند د دارالعلوم دمفتي، مولانا محمود حسن بلند شهري صاحب

تقریظ

الحمد لله الذي وفق من شاء من عباده من المؤمنين والمؤمنات لاتمام الحج والعمرة من العبادات والصلوة والسلام على عبده سيدنا ونبينا محمد الذي بين المناسك والآخر من احكام الدين وعلى اله وصحبه الذين قاموا بالدين القويم وعلى من تبعهم باحسان الى يوم الدين. وبعد!

د سپيڅلي شريعت د احكامو په ځای کولو کې چې، غفلت کېږي، بيخي ښکاره ده. همدا وجه ده چې، مسلمانان هره ورځ مخ په ځور روان دي. الله تعالی دې ټول مسلمانان په سليم فهم سره ونازوي. له ذلت او سستې څخه دي وژغوري. په ځانگړي توگه د حج او عمري په څیر په مهمو عبادتونو کې کموالی ورځ په ورځ عامیږي، له دنیا څخه ضیوف الرحمن (د الله تعالی میلماڼه) او محرم زایرین ډلي، ډلي په ډیر شمیر کې حرمینو شریفینو ته رسیږي، خو هغه برکتونه او ثمرې چې ورڅخه ښایي هغه یې دنیست په درجه کې دي. په دې کې په ځانگړي توگه هغه کمښتونه چې د میرمنو له لوري کیږي، ډیر وخت خود حج او عمري روح فناه کوي. که یې په اصلاح کې غفلت وشي، نو ویره ده چې د اسیلاب

د خطري په څیر ولیدل شي. خدای جل جلاله دي وکړي چې خویندې حج او عمره سم وکړي. له گټو او برکتونو څخه یې برخمنې شي او بیرته خپلو کورونو ته راوگرځي.

له همدې امله دا کتاب (دمیرمنو لپاره د حج مکمل او مدلل مسائل) انشاء الله دلاري مشال (مشعل) ثابتیږي. ما دا کتاب له پیله تر پایه وکوت، لیکوال یې ماشاء الله په خورا ښه طریقه د حج او عمري ضروري او مهم امور راټول کړي دي. که د میرمنو د حج ارده وي او دا کتاب ولولي دیبا، بیا اوریدلو او اورولو اهتمام یې وکړي او نورو میرمنو ته یې د وراورولو معمول وگرځوي. انشاء الله دهغه ثمرې، برکتونه او گټې به په خپله وويني. مسلمانانو سړیو ته یې هم لوستل، اوریدل او اورول او په خپلو کورونو کې یې لارښوونې میرمنو ته ښودل، له ډیرو گټو څخه خالي نه دي. که خلک دې لور ته پاملرنه وکړي، په حکمت او بصیرت سره میندې، خویندې وپوهوي نو کتاب به د (مشک آنست که خود ببیند نه که عطار بگوید - مشک هغه دي چې خپله یې بوی کړي نه دا چې عطار ووايي) مصداق وگرځي. فقط.

هذا ما كتبه: احقر الزمن العبد محمود حسن بلند شهري
غفرله والوالديه واحسن اليهما واليه.
خادم التدريس، الافتاء جامعة دارالعلوم ديوبند.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَاللَّهُ عَلَى النَّاسِ حَجُّ الْبَيْتِ مَنْ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ
فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ. (آل عمران: ۹۷)

ژباړه: دا الله له لوري، پر هغو خلکو ددې خونې (کعبې
شریفې) حج فرض شوی دی چې دلاري توان ورسره وي
او چا چې انکار کړی دی نو باید پوه شي چې الله پاک له
ټولو خلکو څخه بې پروا دی.

دييت الله د حج فرض کيدل

په ايت شريف کې، دييت الله درېيمه ځانگړتيا د ايمان کړي
شوي ده چې، الله تعالی په خپل مخلوق باندې دييت الله حج
کول لازم کړی دی. په دې شرط چې بيت الله ته درسيدلو وس
ولري. دوس تفصيل دادی چې له هغه سره به تر اصلي
ضرورياتو دوامه زيات وي چې، بيت الله ته درسيدلو،
بېرته راتللو او هلته دهستوگنې مصرف ولري او تر راتلو يې
د اهل او عيال گذاره وکړل شي. دهغوی چې نفقه يې
ورباندې لازمه ده. همداسې به په لاسونو، پنبو او سترگو
معذورنه وي. ځکه داسې خلکو ته له هيواد څخه تلل او
بېرته ورته راتلل مشکل دي. هلته تگ او د حج دارکانو په
اداء کولو به څرنگه وس ولري. دا چې ميرمنې ته له محرم
شخصه سره د حج په اړه خبرې کول نه دي اجازت.

د دیوبند د دارالعلوم دمفتي دنائب، مولانا مفتي زین الاسلام
قاسمي صاحب

تقریظ

حامد اومصلیاموسلماً!

د درانه ملگري، محترم مولانا قاري محمد رفعت قاسمي
صاحب دام فیضه وعم نفعه کتاب (دمیرمنو لپاره د حج مسائل)
مي توري په توري ولوست. دمیرمنو لپاره يې د مسائلو
غوره لنډيز چمتو کړی دی. انشاء الله، له دې څخه به میرمنو
ته ډیري اسانتیاوي ترلاسه شي. دهغوی ډیري پریشانی به
ورکي شي. دعا ده چې الله تعالی دا ټولگه هم گټوره او
مقبوله وگرځوي او نوموړي مولانا ته د خیر بدل
ورکړي. (آمین)

د درویشانو د پنبو خاوري
زین الاسلام قاسمي

وي، که هغه په خپل لگښت ځي او که ددې په پيسو حج کوي. همداسې هلته درسيډلو دلارې حفاظت او خونديتوب هم اوس يو جز دی. که په لاره کې امنيت نه وي، د ځان او مال ډيره ويره وي نو بيا د حج کولو وس نشته.

د حج لغوی معنی قصد کول دي او د شرعي معنی تفصيل قرآن کریم کې دی چې طواف، د عرفې وقوف، مزدلفه او نور دي. نور تفصيل يې رسول الله (صلی الله علیه وسلم) په خپلو لارښوونو کې څرگند کړی دی. په دې آيت کې د حج د فرض کيدلو تر اعلان وروسته وايي:

{وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ}

(څوک چې منکر دي نو الله تعالی له ټولو عالميانو څخه بې نیازه دی.)
په دې کې هغه څوک داخل دي چې په ښکاره د حج له فرضيت څخه منکر دي، حج فرض نه گڼي. دهغه له اسلام څخه وتل او کفر ښکاره دی. په هغه باندې ومن کفر، لفظ صادق دی. خو څوک چې يې په عقيدوي لحاظ فرض گڼي او بيا له وس او استطاعت سره، سره حج نکوي هغه هم په يوه حيث تري منکر دی. په هغه باندې دو من کفر، د لفظ اطلاق د تهديد او تاکيد لپاره دی چې، دا شخص د کافرانو په شان عمل اخته دی. هغوی چې حج نکوي دی هم هغسي دی. له همدې امله فقهاء رحمهم الله وايي چې، د آيت دا جمله، دهغو خلکو لپاره سخت وعيد دی چې، له وس او قدرت لرلو سره، سره حج نکوي، د خپل دې عمل له امله د کافرانو په څير وي. العياذ بالله.

(معارف القرآن - ج ۲ ص ۱۲۲)

د حج فضائل او مسائل

حج د اسلام يو ستر رکن دی. د اسلام د بشپړتيا اعلان په حجة الوداع کې وشو او په حج باندې د اسلام ارکان پوره شول. په مبارکو حديثونو کې د حج او عمرې ډير فضائل بيان شوي دي. په يوه مبارک حديث کې راځي: (څوک چې يوازې د الله تعالی درضا لپاره حج وکړي، بيا نه بده خبره وکړي او نه کومه نافرمانې وکړي، هغه داسې پاکيزي لکه له مور څخه د زېږيدلو په ورځ چې پاک وي.)

په يوه بل حديث کې راځي چې، له رسول الله (صلی الله علیه وسلم) څخه پوښتنه وشوه: تر ټولو غوره عمل کوم يو دی؟ ارشاد يې وکړ: په الله او رسول يې ايمان راوړل. عرض يې وکړ، بيا؟ ارشاد يې وکړ: د الله تعالی په لاره کې جهاد کول. عرض يې وکړ، بيا تر هغه وروسته؟ ارشاد يې وکړ: مبرور حج، تريوې عمرې وروسته بله عمره ددوی تر منځ وخت د گناهونو کفار ه ده او د مبرور حج بدله پرته له جنت څخه بل څه نه ده.)

په يوه مبارک حديث کې دي: (پرلپسې حج او عمرې کوي، ځکه دا دواړه موله فقر او گناهونو څخه داسې پاکوي لکه بټۍ چې او سپنه، سره او سپين زر له خيرو څخه پاکوي، د مبرور حج ثواب يوازې جنت دی.)

حج د الهي مينې مظهر او بيت الله د الهي تجلياتو مرکز دی. له همدې امله، د بيت الله زيارت او د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) دربار ته

حاضریدل دهر مؤمن د زړه غوښتنه ده.

که د چا په زړه کې دا غوښتنه ونه ځلېږي، نو پوه دي شي چې دهغه دایمان رېښې وچې شوي دي.

په یوه بل حدیث کې دي: "څوک چې بیت الله ته درسیدلو زاد (توبنه) او راحله (سپرلی) لري، هغه بیا هم حج ونکړي، دهغه په هکله د ابې توپیره ده چې یهودي و مري او که نصراني."

په یوه بل حدیث کې راځي: "د چا چې کومه اړتیا د حج مانع نه وي، نه پاچا او نه دناروغۍ عذروي، نو دهغه اختیار دی چې یهودي مري او که نصراني." (مشکوٰۃ شریف ج ۱ ص ۲۱۱)

د حاجې صاحبانو کاروان چې له کورونو څخه رخصتیږي. د گلانو امیلونه وراچول گواکې د حج جزدی، که هغه نه وي نو د حج لپاره گواکې تلل عیب دی، خودتگ په مهال د خشیت، تقوی، د حقوقو د اداء، د معاملاتو خلاصول او د سفر د پیل کولو د ادابو اهتمام هیڅ نه ترسترگو کیږي. ته به وایې ددې مبارک سفر پیل له ادابو پرته یوازې په ځان ښودنه او دریاء په چاپیریال کې کیږي.

په قرآن کریم کې چې د حج په سلسله کې کومې مهمې لارښوونې شوي دي، هغه دادي: {د حج په دوره کې نه فحش خبري شته، نه بې فرمانې او نه هم جنگ جگړه.}

په حدیثونو کې هم د مقبول حج نښې داسې ښودلي شوي

دي: {له بدو خبرو او نافرمانې څخه پاک اوسئ.}

خود حاجې صاحبانو په ډله کې به کم داسې وي چې دا لارښوونې په پام کې ولري او خپل حج له ډاکې څخه وژغوري. د حاجيانو ددې حالت په لیدلو سره سړي ته دومره تلکيف رسيږي چې بیان او اظهار ته يې وړ الفاظ نه موندل کیږي.

همداسې د حج په سفر کې د ميرمنو بې حجابې هم عامه وي، ډیري ميرمنې له سړيو سره د سفر په مهال، لوڅې ترسترگو کیږي. غضب خو لا دادی چې ډیري ميرمنې پرته له شرعي محرم څخه د حج په سفر ځي، په دروغو څوک محرم وليکي. له دې څخه چې کوم خباثت پيدا کیږي (اگر گویم زبان بسوزد.) ورباندې رېښتونی کیږي.

تر هغه ځایه چې ددې لارښوونې اړه ده چې د حج په دوران کې به جنگ او جدل نه وي. ددې منشاء داده چې د حج په سفر کې، ګڼه ګڼه زیاته او سفر هم اوږد وي. له همدې امله د سفر په موده کې دیوه او بل ترمنځ ناخوښه شیان پېښیږي او ورپسې د جذباتو تصادم یقیني وي. په سفر کې د ناخوښیو زغمل، دخلکو په تکلیف رسولو نه په قهر کیدل، بلکې له تحمل څخه کار اخستل، ددې سفر ستر کرامت دی. ددې ستونزو د حل غوره لاره داده چې هر حاجې دخپلو ملګرو د جذباتو خیال وساتي، دهغوی درناوي وکړي. دخپل زړه ښېښه ورته صافه کړي، که څه ناخوښی ورته

پېښېري، په غورېدلي تېنده او لراڅه سينه يې وزغمي.
په خپله دا هڅه وکړي چې چاته څه تکليف ونه رسوي.
له نورو څخه ورته تکليف ورسېږي، څه عکس العمل و
ښيي. دنورو په وړاندې دخپلو جذباتو قرباني په دې سره
کې ستره ډالۍ ده او ددې نېک مرغي تر لاسه کولو لپاره
ډيري مجاهدي او رياضت گاللو اړتيا ده. دا چې داسفر
حقيقي محبوب په لاره کې وتل دي، نو ددې سفر هره شېه
ارزښتناکه ده او شيطان هڅه کوي تر څو ستاسو وخت ضايع
کړي.

څرنگه چې د حج د سفر د سامان او لوازمو د چمتو کولو
اهتمام کېږي، تر دې زيات د حج د احکامو او مسائلو د زده
کولو اهتمام ضروري دی. که تر سفر وړاندې همدا سې موندل
ونه موندل شي، لږ تر لږه د سفر په دروان کې يې اهتمام وشي
په هره موقع کې له کوم عالم څخه پوښتنه کېږي او په هره
عمل وشي. په دې مبارک سفر کې له ټولو گناهونو څخه د
وژغورل شي. د ټول عمر لپاره له گناه څخه د ځان ساتلو
او هوډ وکړل شي او په دې هکله له الله تعالی څخه خاص دعا
وغوښتل شي. دا خبره په ياد وساتله شي: د مقبول حاجت
علامه داده چې تر حج وروسته د انسان په ژوند کې بدلېدل
راځي. څوک چې تر حج وروسته هم فرائض پرېږدي
د ناجائزه کارونو مرتکب کېږي، دهغه حج قبول شوی نه ده.

ډير وخت په حرم شريف کې تير شي، له ډيري اړتيا پرته په
بازارونو کې هيڅ ونه گرځي. د ديني سامان گرانه يا ارزانه،
ښه يا بد، په خپل هيواد کې هم موندل کېږي، خو د حرم دنیک
مرغي د تر لاسه کولو موقع بل ځای نه تر لاسه کېږي. هلته
دا خستلو اهتمام مه کوي.

دا چې په دې حج کې دنړۍ دهرې گوښې خلک راځي، نو
هر څوک چې هر څه کوي، هغوی ته په کتلو کوم عمل پيل
نشي. دا پلټنه وشي چې آيا دا عمل له حنفي مسلک سره سم
دی، کنه؟ مثلاً د امسئله:

د سهار له لمانځه وروسته تر اشراق پوري او د مازديگر تر
لمانځه وروسته بيا تر ماينامه پوري، د طواف د دوو رکعتونو
اجازه نشته. همدا سې په مکروه وختونو کې يې هم اجازه
نشته. خو ډير خلک نور ويني او د المونځ کوي.

لنډه دا چې يوازې خلکو ته په کتلو کوم عمل ونشي. بلکې
له علماوو څخه په مسائلو کې پوښتنه او پلټنه وشي.

(آپ کې مسائل اوران کا حل ج ۴ - معارف القرآن ج ۱، معارف
الحديث ج ۴ کتاب الحج، الترغيب والترهيب، مظاهر حق علم الفق.
ج ۱ علي المذاهب الاربعه ج ۱، کتاب الحج وفضائل حج.)

د حج تر سفر وړاندي ضروري کار

مسئله: د حج سفر په هر اعتبار خورا مبارک سفر دی. په دې مبارک سفر او مېرور حج، ډیرې ستړي، ستړي و عدي شوي دي. انسان داسې مبارک او سپیڅلو ځایونو ته ځي چې هلته د دعاوو د قبول و عدي شوې دي. نو تر دې سفر وړاندي له خپلوانو او دوستانو سره لیدل او له یوه بل څخه د دعاوو غوښتل جائز دي. په تیره له هغو کسانو سره چې خبرې ورسره بندي وي، ترمنځ یې ستونزې او کدورت راغلي وي، هغوی ته ورتلل، ورڅخه بڅښنه غوښتل او د هغوی زړونه خوشحالول خورا ضروري خبره ده. په دې توګه که د چا حق پاته وي، په چا تیری شوی وي، پور ورڅخه اخستل شوی وي او بیا ورکړل شوی نه وي. د حج تر سفر وړاندي هغه حق ادا کول، یا یې کوم انتظام کول یا ورڅخه وخت اخستل او ځان ډاډمن کول ضروري ده. ترڅو له دې مبارک سفر څخه پوره برکتونه ترلاسه شي. څومره چې په پاک زړه، د بندګانو د حق په اداء کولو سره، له ممنوعاتو او مکروهاتو په ځان ساتلو او د ټولو آدابو په مراعات کولو سره حرمینو شریفینو ته لاړ شي، هغومره به انشاء الله ورته ډیر برکتونه حاصل شي.

د حج په فضیلتونو کې ده چې تر هر څه وړاندي له ګناهونو څخه توبه وکړي، د چا مال یې په تیري اخستی وي،

هغه ورته ورکړي، په چا څه ډول تیری شوی وي، له هغه څخه بڅښنه وغواړي، کوم پور یې په ذمه پاته وي، هغه اداء کړي یا د ورکولو یې کوم انتظام وکړي.

علماء لیکي: که په چا باندې ظلم در څخه شوی وي یا دې په ذمه باندې کوم حق وي، هغه یو پور غوښتونکي دی، هغه ورته وایي ته چیرته ځي؟ تا په داسې حال کې دکائناتو د پاچا په دربار کې د حاضریدلو اراده کړې ده چې، ته د هغه مجرم یې. د هغه حکم دي ضایع کړی دی، له حکم څخه د ګرځیدلو په حال کې هلته حاضر یږي. نه، وویرېږه چې هغه به تار د او بیرته راشاته کړي. که ته د مقبولیت هیله لري، له دې ظلم څخه توبه وباسه او بیا حاضر شه. امر منوونکی شه او بیا ورسه، ګنه ستا د سفر به له پیل څخه ستونزمن وي او د پای په اعتبار به د مردود کیدلو وړ وي.

(فتاوی رحیمیه ج ۱۰ ص ۱۸۰)

همداسې د تللو په مهال، د خپلي سیمې له ملګرو، عزیزانو او دوستانو سره لیدل کتل او ورسره خدای په امانې کول. له هغوی څخه د ځان په هکله د دعا غوښته، د خیر سبب ګرځي

مسئله: د حج په سفر تر تللو وړاندي، خپل نیت د خدای تعالی او د آخرت د ثواب لپاره خالص کړئ.

مسئله: د چا که در باندې کوم مالي حق پاته وي او هغه مړ شوی وي، هغه یې وارثانو ته ورکړئ. یا یې له هغوی څخه

بخښنه وغواړئ. که د حق څښتنان ډیروي، دهغوی د ځایګی معلوم نه وي، نو هغومره شی چې په تایی پاته د هغوی له لوري صدقه کړه. که مو په لاس یا ژبه ورته رسولی وي، ډیري دمغفرت دعاوي ورته کوی. انشاء د هغوی د حق د وېال څخه به خلاص شی.

مسئله: که تر بلوغ وروسته قضا شوي لمنځونه، روژ او زکات دومره وي چې د حج او عمرې تر سفر وړاندي په پوره کولای نشوای، یا د خلکو حقوق دومره ډیروي چې دهغو ټولو بخښنه غوښتل یا اداء کول، دا وخت کیدلای نشي. نو دومره وکړئ چې دهغوی دادا کولو قصد له همد شیبې څخه وکړئ. خومره چې یې ادا کولای شی، هغه ادا کړئ او کوم چې پاته کیږي، دهغوی لپاره یو وصیت ولیکم خپل یو دوست یا خپلوان د ځان وصي کړئ چې که تاسو ژوند اداء نه کړای شوای، وروسته به یې هغه اداء کړي.

(احکام حج، مفتي محمد شفیع، ص ۲۳، کتاب الفقه ج ۱ ص ۱۴)

په حج کې دمیرمنو بې احتیاطي

دیت الله الحرام حج، د مسلمانانو لپاره د دې فريضې ادا کول د ډول، ډول برکتونو ذریعه او د عجیبو نعمتونو وس ده. له دې سره، سره چې پخواني ستونزې ختمې شوي دي ډیري اسانتیاوي پیدا شوي دي، بیا هم اوږد سفر دی، لکونو روپۍ لګیږي، ډیر وختونه په ژوند کې یو ځل

دمیرمنو حج

برخه کیږي. اوس هم ډیر مشکلات په وړاندې پراته دي. په دې صورت کې ډیره ضروري ده چې مسلمانان د دې فريضې په اداء کولو کې، خورا احتیاط وکړي. د حج له مسائلو څخه پوره معلومات تر لاسه کړي. (دهمدې لپاره په هر ژبه کې واره او ستر کتابونه چاپ شوي دي). ترڅو له شرعي احکامو سره برابر سم حج اداء کړای شي. خو د افسوس خبره داده چې د خدای تعالی د مخلوق همدا ګڼه، ګوښه چې دنړۍ له هر ګوټ څخه راځي، ډیری له فرائضو او واجباتو څخه غافل دي. د دې نتیجه دا کیږي چې د ممنوعاتو ارتکاب کیږي، بلکې له نورو ګناهونو څخه د ځان ساتلو اهتمام نه کیږي. د لمونځونو په اداء کولو کې تقصیر او د جماعت په پابندې کې بې پروايي کیږي. حال دا چې فرض لمونځ هم ترجیح په درجو زیات اهمیت لري. که له عذر څخه پرته یو لمونځ هم قضاء شي، د حج د قبیلدلو توقع به مشکله وي. په سفر کې په تیره ترا حرام تړلو وروسته، د تلبيې تړولو او تر ذکر کولو په عامه توګه غیبت ډیر کیږي، ښکته ځل کیږي، نه ژبه په واک کې وي، نه سترګې په اختیار کې وي او نه هم لاس په واک کې وي. ډیر لیدل کیږي چې په مسجد حرام کې د لمانځه په انتظار ناست وي، عبث خبري کیږي، په غیبت اخته وي، حال دا چې ژوند داسې مرحلي ته رسیدلي وي چې ټول وخت یې په عبادت کې وي، له ګناه څخه پاک کیږي، بیرته

داسې کيږي لکه همدا نن چې له موره زېږيدلى او نړۍ ته راغلي وي.

ځينې کسان په مستحباتو او اداوو کې زياتوالى کوي، په فرائضو او واجباتو کې کوتاهې تري کيږي. خواو شاو حجاج داسې ليدل کيږي چې، سړي ته دا اشتباه پيدا کيږي لکه سيل او تماشا ته چې ولاړ وي.

په ميرمنو باندې حجاب فرض دى خو حرمينو شريفينو په رسيدلو، ډيري ميرمنې بلکې ۹۹ په سلو کې باحجاب ميرمن هم حجاب لري کړي او په دې توگه د کبيره گند مرتکبي شي. نه يوازې بي حجابي بلکې کله خولا نيم لوڅي، ديست الله شريف طواف کوي. د افسوس خبره دا چې نه يې ميره او نه هم محرم يې د بي حجابي دمخ نيوتدبير کوي. نه د حکومت له لوري ورباندې کوم قيد وي، نه پروا د سړيو ترمنځ هم هغسې گرځي. د حجر الاسود ښکلولو لپاره د خلکو په گڼه، گوڼه کې دننه له ييگانه خلکو سره په قبيح اختلاط کښي وي. داهرڅه حرام او کبيره گناه ده د داسې حج چې له پيله ترپايه د محرماتو ارتکاب پکې کيږي د قبول به يې څه هيله وي. د مېرور حج لپاره بدل جنت دى. څه مېرور حج څه ډول دى؟ رسول الله صلى الله عليه وسلم د مېرور حج په هکله بيان کړى دى چې حج کوئ او پکې هېڅ د بي حيايي کار مکوى، کومه گناه مکوى چې له گناهونو

داسې پاک شي لکه له موره چې نن زېږيدلى يا ست.

د پاکستان او هندوستان ځينې ميرمنې دمصر، شام او نورو هيوادونو ميرمنې وينې چې هغوى بي حجابه وي، دوى هم پرده لري کوي او په حرم کې داسې گرځي لکه ټول سړي چې يې محرم وي. يا لکه د کور په انگر کې چې گرځي. خو داستره بې عقلي ده. که کوم قوم په يوه گناه اخته وي نو په دې سره خو هغه گناه نه روا کيږي. نو ودي گوري چې دهغوى بې حجابي (دمخ لوڅول) په يوه تدبير او وقار سره وي. لباس يې هم له سره ترپښو د پردې وي، په پښو يې موزې وي. خود پاکستان د ميرمنو په تيره د پنجاب او سند د ميرمنو لباس خو ډير د بي حيايي لباس وي. ټول ښځينه غړي يې څرگند وي. بي پروا په وتلو سينو گرځي. په نتيجه کې يې همدا ميرمن د همدې بي حيايي له امله، په فسق کې اخته وي او ميړونه يې هم د دوى د بي حجابي له امله په گناه لتاړوي، ځکه هغه يې نه منع کوي، نه يې اصلاح کوي او دايوه بي حيايي او بې غيرتې ده.

تر ټولو زيات دا چې يوه عامه ابتلاء ده، هغه داده چې ميرمن پنځه وخته په لمانځه کې د سړيو په څير، په حرم کې وي. که څه هم د ميرمنو لپاره دروازي پيلې دي، د لمانځه ځايونه پيل دي خو د حج په زمانه کې چې گڼه، گوڼه ډيره وي. پيل ځاى ته رسيدلاى نشي، د سړيو ترمنځ په صفونو کې دريږي او لسونځ کول پيل

په مسجد حرام او نبوي مسجد کې لمونځ او ميرمنې

لومړۍ خبره داده، لکه څرنگه چې په خپل هيواد کې د ميرمنو لپاره په خپل کور کې لمونځ کول غوره دي، همداسې په مکه معظمه او مدينه منوره کې هم د ميرمنو لپاره په خپلو کورونو کې پرته له جماعت څخه لمونځونه کول غوره دي. په حرمينو کې چې په لمونځ کولو څومره ثواب پيدا کېږي، هغوی ته په خپلو هستوگنځيو کې تر هغه زيات پيدا کېږي، کوم چې سړيو ته رسېږي. نو ميرمنې دي په حرمينو کې هم لمونځونه په کورونو کې کوي.

که چيرې کوم وخت د بيت الله شريف د ليدلو، يا طواف لپاره، د مسجد حرام يا د صلوٰه او سلام ويلو لپاره نبوي مسجد ته راشي اړه لته لمونځ په جماعت سره وکړي، صحيح دی. خو په دې شرط چې د سړيو په منځ کې په صف کې ونه درېږي. که کومه ميرمن د سړيو تر منځ په لمانځه ودرېږي، د دودريو تنو لمونځونه خرابېږي، ښې او کين لوري او هغه چې ورپسې ولاړ وي.

که له ارادې پرته کومه ميرمن، د لمانځه په مهال په صفونو کې پاته شي او تري وتل ورته ستونزمن وي، يا د طواف په مهال لمونځ ودرېږي نو بيا دې پټه خوله، له لمانځه پرته چې چيرې وي، هلته دې کښيني. د لمانځه نيت دي نکوي. که يې نيت وکړ د خلکو لمونځ هم خرابېږي. کله چې

امام فارغ شي، بيا دې يوازي لمونځ وکړي.

د طواف لپاره دي هم ميرمنې داسې مهال ورشي چې د لمانځه وخت نه وي، هغه مهال گڼه، گوڼه هم نسبتاً کمه وي. که د لمانځه وخت شي او اذان وشي، ژر، ژر دي طواف پوره کړي، يا دې طواف پرېږدي. څومره شوطونه چې پاته دي، تر لمانځه وروسته دي بشپړ کړي يا دې بيا طواف وکړي. په هر حال، له گناه څخه ځان ساتل خورا ضروري دي، ډيري غلطې کېږي، خو د لمانځه او بي حجابې مسئله زما په اټکل تر ټولو مهمه ده.

حج داسې يوه فريضة ده چې په ژوند کې يې بيا، بيا اداء کول مشکل دي، نو د ضرورت په سړي او ميرمنې يې په خورا احتياط سره ادا کړي.

ځينې ميرمنې په خپل هيواد کې هم حجاب نه مراعات کوي. گواکې بې پردې او سپرې، په دې کې شک نشته چې داستره گناه ده او د يوې فريضې خلاف کار دی. خو هغوی ته هم لازمه ده چې د حج په سفر کې له دې گناه څخه ځان وساتي، تر څو د فريضه خورا سمه اداء شي.

نن سبا، ډيري ميرمنې له محرم څخه پرته سفر کوي او دا کار هم حرام او گناه ده. د کومې ميرمنې چې محرم نه وي، حج ورباندې فرض نه دی. که يې محرم و خو د حج وس يې نه درلود، يا يې دی مړ من. د حج لگښت که لای نشوای، بيا هم

ورباندي حج فرض نه دی.

د افسوس خای دادی چې حج هم ورباندي فرض نه وي، بیا هلته لاره شي، په حج کې دومره څه هم پریږدي چې حج ورباندي فرض نه وي، بیا دا حج سفر ولي کوي.

د بیت الله په حج کې، که حاجیان داسې غلطې کوي او د شریعت خلاف حرکات ورڅخه لیدل کیږي، نو له دې امله د حج برکتونه ختمیږي، د حجاجو له ډیروالي سره، سره امت داسې خای ته رسیږي چې ورځ په ورځ د تنزل لور ته روان وي. که دومره ډیر حجاج په سمه طریقه سره حج وکړي او زموږ ټولو حج په سپیڅلي دربار کې په قبول سره مشرف شي، بنایي د نړۍ نقشه بدله شي. خدای جل جلاله دي مسلمانانو ته صحیح فکر کول او توفیق ورپه برخه کړي. آمین.

(محدث عصر حضرت علامه محمد یوسف بنوری نور الله مرقدہ.)

(له ندای شاهی د ستمبر ۲۰۰۴ په مټه.)

دمير منو لپاره په حج کې دمحرّم شرط ولي شته؟

مسئله: زه شرعي مسئله وایم د ولي خواب نه ورکوم، خو تاسو ته په ډاډ سره لیکم چې، دمير منو لپاره د دریو ورځو یا زیات سفر له محرم پرته، رسول الله صلی الله علیه وسلم منع کړی ده. دلته په داسې اوږده سفر کې دهغې دعزت او عصمت ساتل یوه مستقلة مسئله ده. زما په پوهه ځینې میرمنې پرته له محرم څخه سفر کوي، په ناولتیا ککړیږي او

بیرته راځي. له دې سره، سره په داسې اوږده سفر کې څه پیښې رامنځته کیږي، میرمنې ته د ناستې ولاري ضرورت پیښیږي. که کوم محرم ورسره نه وي، مشکلات ورته منځته کیږي. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۸۰)

خبرتیا: د خدای جل جلاله قانون یوازې په خپله رایه سمول، یوازې یوه لوري ته یې نظر کول او له نورو خواوو څخه یې سترګې پټول، هوښیاري نه ده. (پرته له محرم څخه حج ته تلل) د افسوس خبره ده چې نن دا کار عام شوی دی.

(آپ کې مسائل ج ۴ ص ۸۳)

محرم چاته ويل کیږي؟

پوښتنه: سړی او میرمن یې حج ته ځي، له هغوی سره دمير منې خورزه، ورپه یاد میرمنې سکه خور ورسره تلای شي، کنه؟

ځواب: محرم هغه دی چې کله هم ورسره نکاح کیدلای نشي، دمير منې خور، خورزه، ورپه یې دميره لپاره نامحرم دي، له هغه سره تلل یې جواز نلري. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۷۹)

مسئله: د والدینو فروع، یعنې هغه سړی یا میرمن چې د مور یا پلار (مستقیم یا غیر مستقیم) اولاد وي، لکه ورور، خور، وراره، ورپه، خورپه، خورزه یا دهغوی اولاد تر هر ځایه چې کښته وي ټول حرام دي.

(فتاوی رحیمیه ج ۸ ص ۲۸۸ - فتاوی عالمگیری اردو ج ۲ ص ۵۰ کتاب النکاح)

مسئله: دپلار مشروررو، کاکا او نور محرم دي.

(فتاوی رحیمیه ج ۱۰ ص ۱۷۳)

مسئله: له محرم څخه مقصد هغه شخص دی چې له هغه سره نکاح کول حرام وي، که هغه د نسب له امله وي که د کوزدي یا شیدوله امله. د محرم لپاره عقل او بلوغ هم شرط دي.

(کتاب الفقه ج ۱ ص ۱۰۳۶، فتاوی رحیمیه ج ۱۰ ص ۱۷۳، معلم الحجاج ص ۸۴)

مسئله: دمیرمنې لپاره یې دوراره زوی محرم دی. ځکه دهغوی ترمنځ چې نکاح حرامه وي، هغه دهغه لپاره محرم دی. میرمن دخپل وراره له زوی سره حج ته تللای شي. خو ورسره دا احتیاط لازم دی چې هغه فاسق او فاجر نه وي، په فاسق او فاجر دا نه وي. فقهاوو ورسره سفر منع کړی دی.

(فتاوی رحیمیه ج ۸ ص ۱۸۹ د شامي ج ۱ ص ۵۲۹ په حواله)

مسئله: له محرم سره هم هغه مهال سفر کول جایز دي چې دفتني او شهوت ویره نه وي. که غالب گمان دا وي چې د سفر په مهال، که په یوازیتوب یاد ضرورت له امله په لاس وروړلو کې شهوت پیدا کیده، ورسره سفر جواز نلري.

(معلم الحجاج - ص ۹۷)

مسئله: زوم (دسکني لورمیره) دخپلې خواينې محرم دی، له هغې سره دتل لپاره نکاح کول حرام دي. نو له زوم سره میرمن حج ته تلای شي. (فتاوی رحیمیه ج ۸ ص ۲۸۸ د طحطاوي ص ۲۹۷ په حواله)

مسئله: دبنې زوم له ناسکه خواينې سره محرم نه دی، سفر ورسره کولای شي. ځکه دخواينې بن (ناسکه خواينې)

دزوم محرمه نه ده. (فتاوی رحیمیه ج ۸ ص ۲۰۸)

مسئله: نن سبا دفتني زمانه ده. دخسرگني په تعلق کې احتیاط ته اړتیا ده. په تیره کله چې ځوانان وي، په معلم الحجاج کې دي چې په دې زمانه کې دخسرگني او دشیدوله تعلق سره چې محرم وي، په سفر کولو کې ورسره احتیاط ته اړتیا ده. دا چې دفتني زمانه ده، نو له داسې خلکو سره دي حج نه کوي. (فتاوی رحیمیه ج ۸ ص ۲۸۸ د شامي ج ۱ ص ۵۲۹ په حواله، معلم الحجاج ص ۹۵)

مسئله: میرمن له خپلې سکني خوري سره حج کولای شي، خو دمیره له خوري سره یې کولای نشي. ځکه دمیرمن لپاره دمیره خوري محرم نه دی. (فتاوی رحیمیه ج ۸ ص ۳۰۷)

مسئله: له خنثی مشکل (هغه چې جنس یې معلوم نه وي چې نر دی او که ښځه) سره هم محرم شرط دی. (معلم الحجاج ص ۵۵)

مسئله: په هوايې سفر کې چې څو ساعته دی، هم دمیرمنې لپاره محرم درلودل شرط دي. ځکه په (۴۸) میله کې د سفر احکام لکه په لمانځه کې قصر، جاري کیږي.

(فتاوی رحیمیه ج ۵ ص ۲۱۴)

له اخینې سره حج کول

مسئله: له اخینې (دخورمیره) سره سفر کول شرعاً صحیح نه دی.

مسئله: محرم هغه څوک دی چې له هغه سره هېڅ وخت

نکاح جواز نلري، خوښينه محرم نه ده، ځکه که د حج په موده کې سړی، ميرمنې ته طلاق وړکړي (عدت يې تير شي) يا يې ميرمن مړه شي، نو له خوښينې سره نکاح کولای شي. له نامحرم سره په يولو حاجې گنهنکار يېزي. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۸۴)

له ورور بللي سره حج کول

پوښتنه: يوه لک يې ورور وباله او ورسره حج يې وکړ. ايا هغه يې محرم دی. آيا نکاح ورسره جائزه ده؟
 ځواب: کوم پردی شخص په ورور بللو سره نه محرم کېږي. نو نکاح ورسره صحيح ده. ميرمنې ته له محرم څخه پرته سفر کول گناه ده. حج خو کېږي خو ميرمن گناه کاره ده. په خوله څوک ورور بلل محرم نه دی او هغه محرم ښودل غلط ويل دي. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۷۹۸)

دميره له سکني کاکا يا نورو سره حج کول

مسئله: که کومې ميرمنې، دميره له کاکا سره نور قرابت نه درلود، دا دواړه په خپل منځ کې نامحرم دي او دميره له حقيقي کاکا سره دهغې حج ته تگ جائزه نه دی.

مسئله: دميرمنې دميره مشر ورور، نامحرم دی، له نامحرم سره په سفر تلل جواز نلري.

مسئله: دميرمنې دميره کشر ورور محرم نه دی، له محرم پرته حج يا عمري ته تلل جواز نلري.

مسئله: ميرمن دتې خوړلو له ورور سره حج ته تللای شي

ځکه هغه محرم دی. (فتاوی محموديه ج ۳ ص ۱۸۹)

مسئله: ميرمن ته دلور له خسر سره حج ته تلل جواز نلري ځکه نامحرم دی.

مسئله: مامې (د ماما ښځه) شرعاً محرمه نه ده، نو هغه دميره له سکني خوريي سره حج ته تلای شي.

مسئله: ميرمن له بللي داسې ميرمنې سره چې له خپل ميرمه سره وي يا له داسې ميرمنې سره حج ته تلل جائزه دي چې له هغې سره خپل محرم وي. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۸۶)

مسئله: دميرمنې د حج سفر له زارې غير محرم شخص سره جواز نلري. (فتاوی دارالعلوم ج ۶ ص ۵۴۰ د بحر الرائق ج ۸ ص ۲۸ په حواله)

مسئله: دميرمنې لپاره ديور يا جيت (دميره مشر او کشر ورور) محرم نه دی. (فتاوی رحيميه ج ۲ ص ۳۰۷)

سفر له محرم څخه پرته، خو حج له محرم سره

پوښتنه: که کومه ميرمن حج ته بې محرمه لارې شي خو په هيواد او جده کې په هوايې ډگر يې ورور موجود و نو د داسې ميرمنې لپاره حکم څه دی؟

ځواب: له هيواد څخه تر جدې پورې په الوتکه کې يوازې

سفر کولو گناه ورباندې شته، حج او عمره يې کېږي خو په

الوتکه کې يې يوازې سفر کول جواز نلري. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۸۰)

خپل ملازم محرم کول

پوښتنه: زه دخپلو مصروفیاتو له امله، حج ته تلای نشم. آیا زه خپل نوکر، دمحرم په توګه له خپلې میرمنې سره حج ته استولای شم؟

ځواب: مجرم داسې چاته ویل کیږي چې، دهغه دتعلق له امله ورسره نکاح کیدلای نشي. لکه دمیرمنې پلار، ورور، وراره، خوريي. دکورنوکر محرم نه دی اوله محرم څخه پرته حج ته تلل جایز نه دي. تاسو په خپله هم ګناه کار کیږي، ستاسو میرمن او ملازم هم. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۸۶)

ځان دبل میرمن ښودل او حج کول

پوښتنه: زما نوم محمد اکرم دی، زما دیوه دوست نوم محمد اشرف دی. اوس زما دوست له خپل کفیل سره جنګ کړی دی، هغه خپله میرمن حج ته غوښتي ده، هغه زما په نوم خپله میرمن حج ته راغوښتي ده. یعنې دهغې په نکاح نامې کې یې زما نوم لیکلی دی. په کاغذي معاملو کې یې هغه زما میرمن ښودلې ده. دلته راغله، زه یې دراوستلو لپاره هوائې ډګرته ورغلم. دامنیت مسؤلینو زما اقامه وکتله هغه یې زما دمیرمنې په صفت رابهرکړه، میرمن اوس له اصل خاوند سره ده، حج یې هم له هغه سره وکړ آیا دا حج صحیح دی؟

ځواب: ددې محترمي حج خواداء شو، خودجعل کاري په ګناه کې درې واړه شریک یاست. هغه سړی او میرمن هم او تاسو هم. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۸۴)

د حج کولو لپاره غیر محرم، محرم کول

پوښتنه: کومې میرمنې چې غیر محرم، محرم وګڼي د حج په سفر لاره شي، حکم یې څه دی؟

ځواب: له محرم پرته د حج سفر جایز نه دی، نامحرم محرم بلل او د حج سفر ورسره کول، دوي ګناوي دي. خوګ لاره شي حج کیږي. دیوازې سفر کولو ګناه ورباندې شته. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۸۲)

مسئله: میرمن چې هرڅومره زړه وي، له محرم پرته یې د حج سفر حرام دی. که نوري میرمنې له خپلو مخاموسره ورسره وي هم جواز نلري. که دمیرمنې ترمهاله یې محرم ونه موندنود (حج بلل) وصیت ورباندې فرض دی.

(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۲۳)

له محرم څخه پرته دزړې میرمنې حج کول

مسئله: میرمنې ته له محرم څخه پرته د حج سفر جواز نلري اگرکه حج یې کیږي، خوددې یوازې سفر کولو ګناه بیله ورباندې پاته کیږي. خوداچې دزړې میرمنې سفر ډیر دفتنې سبب ګرځي، له دې امله ممکن الله تعالی ورباندې مهرباني وکړي، ددې سفر دي، الله تعالی ته استغفار وایي. پاته دا خبره ده چې زرګونو میرمنې محرم نلري آیا هغوی به حج نکوي؟

ددې ځواب دادی چې، ترڅو ورته محرم ونه موندل شي، میرمن باندې حج فرض نه دی. نو حج دې نه کوي، که د حج شوق لري او محرم نه موندل کیږي، دوهمه نکاح دي وکړي.

(آپ کې مسائل ج ۴ ص ۷۴ - فتاوی رحیمیه ج ۸ ص ۳۰۷، کفایت المفتي ج ۴ ص ۱)

کونده او عدت لرونکې میرمن څرنگه حج وکړي؟

مسئله: که دکومې میرمنې میره داسې مهال وفات شي چې د حج تر وخته عدت نه پوره کیده، نو دامیرمن دي د عدت تر پوره کولو د حج په سفر نه ځي. (آپ کې مسائل ج ۲ ص ۲۳ فتاوی دارالعلوم ج ۶ ص ۵۲۵ دردمختار ج ۲ ص ۱۹۸ په حواله فتاوی رحیمیه ج ۵ ص ۲۳۷)

مسئله: که کومه میرمن د عدت په موده کې حج وکړي، حج یې کیږي خو ګناه کاره ده. (معلم الحجاج ص ۸۶)

مسئله: د عدت په موده کې حج ته دمیرمنې تلل ناجائز دي، د عدت تر تیریدلو وروسته، که له محرم سره ځي تلای شي، که یې محرم ونه موند د حج بدل وصیت دي وکړي. (فتاوی رحیمیه ج ۸ ص ۳۰۷)

د حاملې میرمنې حج

پوښتنه: ایا حامله میرمن حج کولای شي؟ که یې کولای شي نو هغه ماشوم چې یې په ګیده کې دی، دهغه هم حج کیږي؟

خواب: حامله میرمن هم حج کولای شي، په ګیده کې د ماشوم حج نه کیږي. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۲۴)

که میرمن له متبني سره حج ته لاړه شي

مسئله: حج ته دمیرمنې تلل له داسې چا سره چې زوی یې بللی دی، جایز نه دي. له ګاونډیو میرمنو سره یې هم تلل ناجایز دي. که یې محرم ونه موند حج بدل دي وکړي، خو حج بدل به داسې وخت کوي چې دا شرط پوره وي چې ټول عمر

یې محرم نه موندل کیږي. خو که کوم وخت محرم پیدا سو مثلاً، نکاح یې وکړه او میره یې هم حج ته په تللو راضي شو او دامهال هم دمیرمنې او دمحرمن د حج مصرف ورسره وي، بیا به حج کوي. (امداد الاحکام ج ۲ ص ۱۵۷)

مسئله: که کومه میرمن له ورکتوب څخه یو ماشوم وروزي او زوی یې وګڼي، ماشوم هغه مور او دا هغه زوی وبولي، د حج په سفر کې همدا هلک د دې میرمنې لپاره محرم نه دی. له هغه سره حج یا عمرې ته تلل یې جواز نلري. ځکه متبني (زوی بلل شوی) حقیقي زوی نه دی. د قرآن کریم د احزاب په سورة کې یې تفصیل موجود دی. (آپ کې مسائل ج ۸ ص ۳۱۸)

د حج په سفر یوازې دمیرمنو د کاروان حکم

مسئله: په فطري او قدرتي ډول، دسړي ښځې او دښځې سړي ته رغبت وي او شیطان هم په ګناه کې داخه کولو هڅه کوي. په مشکوة شریف ص ۲۶۷ کې حدیث شریف راځي: {دسړیو په هکله تر ښځو ډیر ضرر رسونکې بله فتنه نشته.}

ددین په ضروریاتو کې یو هم حج دی. په دې کې شرعي ضوابط او له فساد څخه د خوندیتوب ډیر احتیاطي تدبیرونه ښودل شوي دي چې دادي: په سفر کې به میرمن له محرم یا میره سره وي چې، دهغې بشپړ حفاظت وکړل سي، کله د حج د سفر هم ورته اجازه نشته. که له محرم څخه پرته لاړه شي، نو د شرعي حکم د خلاف ورزي له امله ګناه کاره کیږي. څومره

چې دمیرمنې عصمت او ناموس ساتنه مېړه او محرم کولای شي، هغومره یې نوري میرمنې کولای نشي. بلکې په خپله هغه میرمنې هم د حفاظت لپاره نورو ته اړتیا لري. دمیرمنې لپاره د محرم شرط له حج څخه دهغې د بې برخي کولو لپاره دی، بلکې ددې لپاره دی چې دهغې عصمت او ناموس خوندي وي، له بدگمانې او تور څخه ژغورلي وي، ځکه له دې څخه پرته میرمن کوم ارزښت نلري. نو میرمنو ته ضروري ده چې د شرعي احکامو درناوی وکړي، شریعت خپل محسن وگڼي.

چیري چې د حج معامله ده، که ورته محرم ونه موندل شي نو شریعت ورته د حج بدل اجازه ورکړي ده چې په هغه سره دا دپوره ثواب مستحقه هم گرځي او د شرعي حکم د تابعداري له امله یې ستر اجر په برخه کېږي. (فتاوی رحیمیه ج ۸ ص ۳۲۱، د بخاري ج ۱ ص ۴۴۱ پ حواله، ابن ماجه ج ۱ ص ۲۹۷ - هدايه ج ۱ ص ۱۱۲)

د حجاجو درخصتولو لپاره دمیرمنو ورنگ

مسئله: ځیني ځایونه داسې رواج وې چې کله حجاج حج ته ځي نو تر تم ځای پوري دهغه درخصتولو لپاره میرمنې هم ځي، هلته دنرو او ښځو اختلاط راځي، بې حجابي وي. دا رواج بد او د ډیرو بدیو ټولگه ده. نو د پېښودلو وړ ده. خلکو د حج په نوبه د ښځو ټولنه او اختلاط او نور ډیر بد او مکروه رسمونه رامنځته کړي دي چې، د ثواب په ځای ورته د لعنت سبب گرځي. له دې امله دا رواج باید بالکل بند کړل شي.

(فتاوی رحیمیه ج ۶ ص ۴۰۴ فتاوی محمودیه ج ۲ ص ۲۰۲)

دمیرمنې نري ټکري په سر کول او حرم ته تلل

مسئله: دمیرمنې لپاره په داسې لباس کې بهر وتل حرام دي چې بدن یې تري ښکاره او یایې د سروینستان ورڅخه ولیدل شي.

مسئله: په داسې نري ټکري کې لمونځ هم نه کېږي چې وېښتان یې تري ښکاره کېږي.

مسئله: مکې مکرمې او مدینې منورې ته چې میرمنې لاړي شي په مسجد کې په جماعت سره لمونځونه کوي او په ښوې مسجد کې د څلوېښتو لمونځونو پوره کول ضروري گڼي. خو دا مسئله په یاد ولرئ چې په حرمینو کې د جماعت د لمانځه ثواب یوازې د سړیو لپاره دی. میرمنو ته هلته هم په خپل هستوگن ځای کې لمونځ کول غوره دي.

لږ غور وکړئ، کله چې رسول الله (صلی الله علیه وسلم) په خپله لمونځ ورکاوو، هغه مهال یې هم وویل: [دمیرمنو په کور کې لمونځ کول په مسجد کې د جماعت تر لمانځه ورته غوره دی.]

په هغه لمانځه کې چې رسول الله صلی الله علیه وسلم امام او صحابه کرام مقتدیان وي، په داسې لمانځه کې تر جماعت هم میرمنو ته په کور کې لمونځ کول غوره او افضل دی. نو نن به د جماعت لمونځ میرمنو ته څرنگه افضل وي؟

لنډه دا چې میرمنې مکې او مدینې ته لاړي شي، هغوی ته په خپلو هستوگن ځایونو کې لمونځ کول مناسب دي.

همدلته لمونځ په حرمینو کې تر لمونځ کولو غوره دی. حرم شریف ته د طواف لپاره راځي، خو د خلکو د ازدحام په مهال کې دي دورنوتلو او د حجر الاسود د ښکلو لو هڅه نکوي، ګناه ګاره کیږي. نیکې برباد ګناه لازم خبره به ورباندې رېښتونې شي. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۱۱۹)

د حج په مبارک سفر کې دمیرمنو لپاره پرده

پوښتنه: د حج په موقع، که میرمنو ته وویل شي چې پرده وکړي. په ځواب کې وایي چې، په دې مبارک سفر کې پردې ته څه اړتیا نشته او مجبوري هم ده، نو د پردې حکم څه دی؟
 ځواب: دا حرام په مهال، میرمنو ته ویل کیږي چې په پرده کې مخ ونه پوښي. خو تر کومه حده چې ورته شوني وي له نامحرم څخه دي پرده کوي او کله چې احرام نه وي، نو د مخ پټول ضروري دي. دا غلطه خبره ده چې په مکه مکرمه یاد حج په سفر کې پرده ضرور نه ده. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۲۲۵، کتاب الفقه ج ۱ ص ۱۵۴)

ایا نجلی تر واده وړاندې حج کولای شي؟

پوښتنه: د یوې نجلې نکاح شوي ده. خو واده شوي نه ده. دواړه لوري غواړي په دوو کلونو کې واده وشي. هلک غواړي په سعودي کې دهستو ګني په مهال تر واده وړاندې په همدې نجلې حج وکړي. ایا تر واده وړاندې له هلک سره د نجلې حج ته تلل صحیح دي؟

ځواب: د حج په کولو یې دواړه کارونه کیږي، واده هم او

حج هم. کله چې نکاح وشي، نو هغه دواړه سره میره او ښځه دي. که واده شوی وي او که شوی نه وي. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۱۵۶)
 مسئله: که د حج لپاره تیاري کول بشپړ شوي وي او د نجلی کوزده وشي، نو نجلی له مور، پلار (یا بل محرم) سره حج ته تلای شي. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۲۲)

په میرمنو د حج فرضیت

پوښتنه: آیا حج په سړیو فرض دی که په میرمنو هم دی؟
 ځواب: په میرمنو هم فرض دی خو چې محرم ولري. که محرم ونه موندل شي، تر مریني وړاندې دي د حج بدل وصیت وکړي. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۲۲)

مسئله: د فرض حج لپاره میرمنې ته له میره څخه (چې کوم محرم ورسره ځي) او لور ته له پلار څخه د اجازې اخستلو ضرورت نشته. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۲۶ فتاوی دارالعلوم ج ۴ ص ۵۲۸ درد المحتار ج ۱ ص ۲۰۰ په حواله کتاب الفقه ج ۱ ص ۲۱)

مسئله: په میرمنو هغه مهال حج فرض کیږي چې دومره شتمنې ولري چې د دي او د محرم د تللو لګښت پوره کړي.

(فتاوی دارالعلوم ج ۱ ص ۵۲۲ دعا المکیري ج ۱ ص ۲۰۳ په حواله)

مسئله: کومې میرمنې ته که میره یا زوی پیسي ورکړي هغه یې مالکه ده. که هغه روپی د حج لپاره بس وي او د محرم خرڅ یې هم پوره کولای شوای نو په دې میرمنو باندې حج فرض دی. له خپل محرم سره دې حج ته لاړه شي.

(فتاوی دارالعلوم ج ۴ ص ۵۲۱ ده دایة کتاب الحج ج ۱ ص ۲۱۵ په حواله)

که له ميرمني سره يې دمحرّم مصرف نه و

مسئله: که له ميرمني سره د حج د ضرورت په اندازه څه و، خود محرم دانه و او يا و، خو مصرف يې په غاړه نه اخیست او له ميرمني سره دومره مال دولت نه و چې د ځان او محرم دواړو لگښت پوره کړي، نو په دې ميرمن لازم دی ترڅو له خپل لوري حج بدل وکړي يا وصيت وکړي چې زما تر مړينې وروسته زما په دولت حج بدل وکړي.

(احکام حج ص ۱۸۸ - امداد الفتاوى ج ۲ ص ۱۵۶)

ميرمنو ته ځانگړې لارښوونې

په لاندې يادو شويو مسائلو کې دميرمنو حکم له سړيو څخه بالکل بيل دی:

- ۱- دميرمنو احرام دومره دی چې خپل سر پټ کړي او مخ يې لوڅ وي.
- ۲- گنده لي جامي دميرمنو لپاره منع نه دي.
- ۳- ميرمني به تلبیه په تيت او ازوايي.
- ۴- دناپاکي يعني حيض او نفاس په حالت کې به دعا او تلبیه وايي، احرام به ترې خولمونځ به نکوي.
- ۵- د سروينستان دې په يوه ټوټه جامه وټري ترڅو کوم وينسته غوڅ او ونه لويږي. دا جامه (دسمال) يوازې د احتياط لپاره وي (ځيني خلک يې دميرمني احرام گڼي، خو داسمه نه ده).

۶- د صفا او مروه ترمنځ درنگه لايټونو (گروپونو) ترمنځ ځفاسته دميرمنو لپاره سنت نه ده.

۷- دا احرام دخلاصولو په مهال، دوينستانو سرونه دگوتې دويوه بند په اندازه غوڅول کافي دي.

۸- دناپاکي په حالت کې له طواف څخه پرته، د حج هر رکن اداء کولای شي.

۹- دنحر (لسم، يوولسم او دوولسم تاريخ) په ورځو کې که پاکي نه وي، دزيارت طواف ترپاکيدلو پوري ځنډول کومه جريمه او سزا نلري.

۱۰- جدي يا مکې معظمي ته په رسيدلو، که يې ميرميا محرم مړ شي يا طلاقه شي، په داسې حالت کې د حج ارکان اداء کولای شي.

۱۱- که ميرمني ته ديروته تگ په مهال ناپاکي (حيض يا نفاس) پيښ شي، نو دوداع طواف ورته معاف دی.

۱۲- اضطباع يعني څادر ترېښ او پرې لاندې کول او په کينه اوږه اچول دميرمنو لپاره نشته.

۱۳- ميرمني دې دومره لاس نه لوړوي چې بغل يې ښکاره شي.

۱۴- رمل (پهلواني) يعني د طواف د پيل په درې ځل گرځيدلو کې قدمونه نژدې ښودل او گرځندي تلل دميرمنو لپاره سنت نه دي، هغوی دې په خپل حال ځي. (محمدرفعت قاسمي)

دمیر منو احرام

مسئله: دمیر منو احرام او حج هم دسرو په خیر دی، توپیر یې دادی چې میرمنې ګنډلې جامې اغوستلای شي، سر پټولای شي خو مخ به یې لوڅ وي.

مسئله: دمیر منو لپاره دموزو په پښو کول او دستکلي په لاس کول جایز دي، نه پښو کول یې غوره دي او ګینه هم استعمالولای شي. (معلم الحجاج ص ۱۱۰)

مسئله: میرمنې د حیض او نفاس په حال کې هم احرام ترلای شي خو دا احرام دوه رکعتہ نفل کولای نشي.

(احکام حج ص ۳۴ مفتي شفیع صاحب)
مسئله: دا چې د حیض او نفاس په وخت کې میرمنو ته لمونځ کول جواز نلري، نو غسل او اودس دي کوي، مخ په قبله دي کښیني نیت دي کوي او تلبیه دي وایي، لمونځ دي نکوي. (معلم الحجاج ص ۱۰۶)

مسئله: میرمنو ته سر پټول واجب دي او په مخ جامه اچول منع دي، په سربه جامه داسې اچوی چې مخ یې پټ نشي او ګنډل شوي جامې اغوستل جواز لري.

مسئله: میرمنې ته مناسب ده ترڅو یو دستمال په سر وتړي چې سر لوڅ نشي، دا دستمال د ستر دوجوب لپاره دی یعنې دسر دپټولو لپاره، دا احرام لپاره نه دی. ځکه دمیرمنې دا دستمال دا احرام جز نه دی، نو که سر لوڅ شي جنایت نه دی.

دمیر منو حج

دم یا بل څه نه اوړي. د پردې شخص په وړاندې دا دستمال لرل واجب دي او سر لوڅول ګناه ده.

مسئله: دمیرمنې لپاره دستمال په احرام کې داخل نه دی. که یې د غسل یا په اوداسه کې د مسح لپاره خلاص کړي، نو د جنایت څه نه لازمیږي، دا ددې لپاره هم دی چې ویښتان یې له توثیدلو وساتي.

مسئله: میرمنې ته د حیض او نفاس په حال کې د حج ټول افعال جایز دي. یوازې طواف اولمونځ کول منع دي. که تر احرام وړاندې حیض راشي غسل دي وکړي، احرام دې وتړي ټول نور افعال دي وکړي خو سعی، طواف اولمونځ دي نه کوي.

مسئله: دمیرمنې لپاره تلبیه په زوره ویل منع دي. په دوهمره غږ دي وایي چې په خپله یې واورې. (معلم الحجاج ص ۱۱۵)

مسئله: د خنثی مشکل یعنې هغه چا چې نه معلومیږي چې نردی که ښځه، ټول احکام یې دمیرمنې په خیر دي. دهغه له پردې سړي یا میرمنې سره یوازې اوسیدل جایز نه دي. (معلم الحجاج ص ۲۲۹)

مسئله: میرمن که دا احرام په حالت کې په ورغوي نکرېځي ووهي، دم وړباندې واجبیږي. (معلم الحجاج ص ۲۲۹)

مسئله: که یې دا احرام په حالت کې دودې پخوله او کوم ویښته یې وسوزي، صدقه دي ورکړي. که داسما، له امله

ولویږي یا په خوب کې وسوزي څه شې نه ورباندې واچیږي. (معلم الحج ص ۲۳۹)

مسئله: میرمنو ته دا حرام ترلو لپاره کوم خاص ډول جامې اغوستل لازم نه دي، له همدې امله دي میرمنې ګنډل شوي جامې اغوندي، که هر رنگ وي، دهغې احرام دادې چې مخ لوڅ پریږدي او په لاسونو باندې دستکلي نه کول غوره دي. خو که غیر محرم سړي وي، مخ په څه شي سره پتولای هم شي او په کومه جامه لاسونه هم پتولای شي.

(آپ کې مسائل ص ۸۹)

مسئله: د میرمنې لپاره دا غوره دي چې دا حرام په حالت کې موزي په پښو کړي. ځکه په هغوی کې پرده ډیره ده، خو که یې جامې اوږدي او ټول بدن یې پټ کړی و نو همداسې جامې کافي دي.

مسئله: که میرمنې دا حرام په وخت کې موزي په پښو کړي وروسته یې لري کړي، پروا نلري. دا داسې ده لکه سړي چې دا حرام په مهال خپل کې په پښو کړي او بیرته یې لري کړي او څه ستونزه نلري. (حج بیت الله کې اهم فتاوی ص ۲۴)

مسئله: دا حرام لپاره غسل کول مؤکد سنت دی. که یوازې اودس وکړي، د غسل ځای نیسي. خو غسل کول غوره دي، دا غسل د نظافت او پاکې لپاره دی. خود معذور د غسل ځای نه نیسي. نو د حیض او نفاس په حال کې دي هم غسل کوي.

مسئله: که اوبه نه وي، غسل ساقطیږي. خو په بدل کې یې تیمم مشروع شوي نه دي. ځکه هغه پاکې چې په دي غسل کې مقصد ده، په تیمم نه ترلاسه کیږي. (کتاب الفقه ص ۱۰۴۸)

مسئله: دا حرام په حالت کې نکاح کول جایز دي، ځکه دا حرام ترل د میرمنې د نکاح مخ نیوی نه کوي. خو نژدې والی منع دی. (کتاب الفقه ص ۱۰۵۳)

مسئله: دا حرام په حالت کې د نژدې والي په څیر، هغه حرکات همه حرام دي چې همدا خواش او غوښتنه زیاتوي، لکه ښکلول، بدن له بدن سره مښل. (کتاب الفقه ص ۱۰۵۳)

ایا میرمنې په احرام کې مخ لوڅ پریږدي؟

مسئله: دا سمه ده چې دا حرام په حالت کې د مخ پټول جواز نلري. خود دې معنی دانه چې میرمن دا حرام په حال کې پرده پریږدي. بلکې تر کومه حده چې شونې وي پرده ضروري ده. یا په سر کومه ټوپۍ کښیږدي یا ورباندې خادر داسې واچوي چې مخ پټ نکړي یا میرمن په خپل لاس کې د لاس پکه یا بل څه ولري. د خلکو په وړاندې یې مخته ونیسي. په دې کې شک نشته چې د حج په اوږده اوبا ازدحامه سفر کې، د میرمنې لپاره د پردې قید مشکل دی خو تر هغه چې کیدلای شي د پردې اهتمام ضروري دی، هغه چې تروس وتلی وي الله تعالی دې معاف کړي. (آپ کې مسائل ص ۸۸)

مسئله: که دا حرام په حالت کې د میرمنې په مخ د برق

پرده وه یا خادزو، که تریوه ساعت کم وخت و نو نیمه صاع صدقه ورباندی واجب ده او که یی خو خله داسی پرده اچوله بیا به یوه صاع صدقه ورکوي. (احسن الفتاوی ج ۴ ص ۵۳۵)

په احرام سر ییره مسح کول

پوښتنه: نن سبا لیدل کیږي چې میرمنې احرام تړي نو ویښتان بالکل پټ وي، له سر څخه پروني لري کول مشکل وي. ایا دسر مسح په جامه سر ییره صحیح ده؟

ځواب: دمیرمنو چې دسر دپاسه کومه جامه یا دسمال وي دهغه له احرام سره هیڅ تعلق نشته. دا دسمال یوازې ددې لپاره وي چې ویښتان غوڅ او تیت نشي.

میرمنو ته په دې دسمال باندې مسح کول جواز نلري، دسمال به لري کوي او مسح به کوي. که په دسمال باندې مسح وکړي او په سر مسح ونکړي نو اودس یې نه کیږي، نه یې لمونځ کیږي، نه طواف او نه حج نه عمره. ځکه دا کارونه له اودس پرته جواز نلري. په سر باندې مسح کول فرض دي او له مسح پرته اودس نه کیږي. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۹۰)

مسئله: میرمنې په سر باندې دسمال تړل ضروري ګڼي او هغه احرام بولي. داناپوهې ده. له غیر محرم څخه دسر او مخ پټول فرض دي او دویښتانو دحفاظت لپاره په سر دسمال تړل هم جائز دي. (احسن الفتاوی ج ۴ ص ۵۶۶)

دمیرمنو لپاره دحج ضروري مسائل

پوښتنه: زما دحج کولو اراده ده، خو ډیره خواښه یم ځکه که می میاشتنی بیمارې دحج په شپو کې پیل شي، څه به کوم او په نبوي مسجد کې دخلو پښتو لمونځونو حکم څه دی؟
ځواب: ستاسو پرېشاني له دې امله ده چې مسئله درته معلومه نه ده. دحج په کارونو کې، دییت الله شریف له طواف څخه پرته، نور داسې څه نشته چې دمیرمنو بیمارې ورته خنډ شي. که تر احرام وړاندې همدا میاشتنی بیمارې پیل شي، میرمن دي غسل یا اودس وکړي او احرام دي وتړي. تر احرام تړلو وروسته چې دوه رکعتہ نقل کیږي، هغه دي نکوي. دحاجې لپاره مکې ته په رسیدلو باندې لومړنی طواف چې قدوم ورته ویل کیږي سنت دی. که دمیرمنو میاشتنی بیمارې وه هغه دي نکوي، که منی ته تر تک وړاندې پا که شوه ودي کړي او کنه دطواف ضرورت یې نشته او نه ورباندې کفاره اوږي.

دوهم طواف په لسم تاریخ کیږي، هغه ته دزیارت طواف ویل کیږي. دا دحج فرض دی. که میرمن دا مهال میاشتنی بیمارې درلوده، دا طواف دي وځنډوي، ترپاکې راتلو وروسته دي طواف وکړي.

درېیم طواف له مکې مکرمې څخه دوتلو په مهال کیږي، دا واجب دی. خو که میرمن دا مهال هم بیمارې درلوده،

هغه دې پرېږدي ورڅخه ساقطېږي، نور کوم مناسک چې په مني، عرفات او مزدله کې سرته رسېږي، په هغوی کې دمیرمنې پاکې شرط نه ده.

که میرمنې د عمرې لپاره احرام وتلې، تر پاکیدلو پورې دې د عمرې طواف او سعی نکوي. که له دې امله د عمرې وخت پیدا نشو او د حج لپاره مني ته د تللو وخت راغی، د عمرې احرام دی خلاص کړي او د حج لپاره دې احرام وتړي. نقل دې نکوي او د سن دې وکړي او دا احرام نیست دې وکړي، د عمرې چې یې دا احرام خلاص کړ، وروسته دې دې په خای عمره وکړي.

په نبوي مسجد کې د سړیو لپاره څلوېښت لمونځونه کول مستحب دي، خو دمیرمنو لپاره نه دي. دمیرمنو لپاره په مکه مکرمه او مدینه منوره کې هم تر مسجد په کور (هستوکن خای) کې لمونځ کول افضل (غوره) دي.

(آپ کې مسائل ج ۴ ص ۱۱۸ - فتاوی دارالعلوم ج ۶ ص ۴۶)

مسئله: که میرمنې ته دا احرام په حال کې حیض یا نفاس پېښ شي، انتظار دې وباسي او تر پاکې وروسته دې طواف او سعی وکړي، وېښتان دې کم کړي عمره دې پوره کړي. که تر عمرې وروسته ورته همدا بیماری پېښه شوه، یا د ذبح الحجي په اتمه تر احرام وروسته حیض یا نفاس پېښ شو، حج ټول افعال دې په خای کړي، د عرفې وقوف، د مزدلفې وقوف، د جمره (شیطانانو) ویشتل، تلبیه او نور الهي

اذکار دې وکړي.

که د حج تر طواف او سعی وروسته دایماری پېښه شوه، نو د وداع طواف ترې ساقطېږي. ځکه په حیضې او نفاسې میرمنې د وداع طواف نشته. (حج بیت الله کې اهم فتاوی ص ۵۲)

مسئله: که میرمن د حیض یا نفاس په حالت کې وه، د حج ټول اعمال دې ترسره کړي، یوازې د بیت الله شریف طواف او د صفا او مروه سعی دې نکوي، طواف دې ځکه نکوي چې هغه ته پاکې شرط ده او سعی دې ځکه نکوي چې سعی له طواف پرته نه کیږي. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۸۹)

مسئله: میرمنو ته په داسې حال کې د حجر الاسود ښکلول بالکل حرام دي چې له سړیو سره دلگیدلو احتمال وي.

(احسن الفتاوی ج ۴ ص ۸۹)

مسئله: د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) له مبارکې روضې سره که ټیل ما ټیل و، په تیره دخلکو په منځ کې دمیرمنو داخلیدل حرام دي. په داسې حالت کې دې له لري څخه درود او سلام وایي. (احسن الفتاوی ج ۴ ص ۵۶۸)

په عرفات کې که حائضه میرمن، ایت کریم یا بل څه لولي؟
مسئله: میرمن د حیض یا نفاس په حالت کې، د قرآن کریم کوم ایت د تلاوت په نیت ویلای نشي. خو د قرآن مجید هغه ایت یا سورت چې په هغه کې دعا یا د الله تعالی حمد او ثنا وي، د دعا او ذکر په نیت که یې وایي، ویلای یې شي.

مسئله: که ميرمن د حيض او نفاس په حالت کې وي يا په چا (نارينه يا بنځينه) غسل واجب وي، دهغه مسجد ته تلل، د بيت الله شريف طواف کول، د قرآن کریم تلاوت کول يا بنکلول صحيح نه دي.

مسئله: که د الحمد لله ټول سورت د دعا په نيت وايي يا نورې دعاوې چې په قرآن کریم کې وي، د دعا په نيت ولولي د تلاوت اراده يې نه وي، صحيح دي. په دې کې کومه گناه نشته. لکه د ادعا: رَبَّنَا اتِّقِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ. يا د ادعا: رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا. ترپايه، چې د بقرې د سورت په پای کې ده، يا کومه بله دعا چې په قرآن کریم کې راغلي وي، د دعا په نيت يې ويل صحيح دي. نو په دې صورت کې ميرمن د حيض او نفاس په حالت کې د دعا په نيت د اخلاص سورت (قل هو الله احد) د ذکر په نيت په عرفات کې ويلای شي. د تلاوت په نيت دې نه وايي. (فتاوی رحيميه ج ۹ ص ۱۱۸)

(دا آيت، لا اله الا انت سبحانک اني کنت من الظالمين.) هم د ذکر په نيت ويلای شي خو د قرانې دعاوو حروفو ته دې لاس نه وروړي، په ژبه دې ذکر په توگه وايي. (محدث فتاوي)

مسئله: د عرفات د وقوف لپاره هم پاکوالي شرط نه دی. که کومه ميرمن د حيض يا نفاس له امله دنيا پاکي په حالت کې وه، په همداسې حالت کې هم د عرفات په ميدان درېدل صحيح دي.

که د طواف په دوران کې بالغ شي

پوښتنه: يوه نجلی له خپل مور او پلار سره د عمرې طواف وکړ، سعی يې وکړه او تر سعی وروسته يې مور او پلار دهغې د حيض په راتلو خبر شول، مور ترې وپوښتل د اناروغې څه مهال شروع شوه؟ هغې وويل د طواف په مهال. گواکې هغې د حيض په حالت کې طواف يايې ډيره برخه کړي ده او سعی يې هم په دغسې حالت کې کړي ده. د دې لپاره حکم څه دی؟

جواب: نجلی د عمرې احرام نه خلاصوي، ترپاکي وروسته دې طواف او سعی بيا وکړي. دا چې احرام يې تر بلوغ وړاندې ترلی دی، نو ورباندې د جنايت دم نشته. د ملا علي قاري په مناسک کې راځي: [که ماشوم د احرام په ممنوعاتو کې د يوه ارتکاب وکړ دهغه په ذمه څه نشته.]

که څه هم دا ارتکاب تر بلوغ وروسته وي، ځکه هغه تردې وړاندې (احرام تر لويه مهال) مکلف نه و. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۱۱۵)

مسئله: په حرمينو شريفينو کې د لمونځ کولو لپاره که کومه ميرمن د حيض د مرض دمخنيوې لپاره کومه دوا استعمال کړي پروا نلري. (آپ کې مسائل ج ۱ ص ۱۰۹)

مسئله: ميرمنو ته د حيض په مهال تر طواف وړاندې سعی کول جواز نلري، ترپاکيدلو وروسته دې طواف او سعی دواړه وکړي او احرام دې خلاص کړي. تردې وخته دې په احرام کې پاته شي.

مسئله: که د طواف په دوران کې میرمنې ته حیض پیدا شي، طواف دې پرېږدي کله چې له مرضه پاکه شي، دا طواف دې بیرته راوگرځوي. (ایضاح المناسک ص ۱۲۱)

مسئله: که میرمن له حیض څخه داسې وخت پاکه شوه چې د دولسم تاریخ تر لمر لویدلو پورې دومره وخت پاته و چې غسل وکړي، مسجد ته لاړه شي، بشپړ طواف یا څلور شوطه وکړای شي او ویې نکړ، دم (وینه - قربانې) ورباندې واجب ده او که د غومره وخت نه و بیا ورباندې نشته. (معلم الحج ص ۱۸۰)

مسئله: که میرمن پوهیدله چې حیض راځي او دومره وخت شته چې پوره طواف یا یې څلور شوطه کیدلای شي خو هغه یې ونکړ او حیض پیدا شو، بیا د نحر تر ورځو وروسته پاکه شوه، دم ورباندې واجب ده. که یې څلور ځله گرځیدل کولای نشوای، نو څه ورباندې نه واجب کیږي.

(معلم الحج ص ۱۸۰ - منتخبات فقام الفتاوی ج ۱ ص ۱۵۶)

میرمن له احرام څخه دوټلو لپاره څومره ویښتان اخلي؟

پوښتنه: په حج کې سړي تر قربانې وروسته سرخړي. میرمن به د سروښتان څومره غوڅوي او دا چې وروستني ویښتان به اخلي او که به د تندي ویښتان هم غوڅوي؟

ځواب: دیوې گوتې د بند برابر، یعنې دیوې گوتې د دریمې برخې په اندازه به د ټول سروښتان اخلي. (فتاوی محمودیه ج ۱ ص ۲۰۷)

(میرمن به دخپل ټول سروښتان په مټ کې نیسي، لاندې به د گوتې دیوه بند په اندازه خپل ویښتان اخلي یا به یې بله میرمن یا محرم غوڅوي. څومره عمرې چې کوي هغومره ځل د ویښتانو اخستل ضروري دي او د غومره د حج په موقع غوڅیږي. قاسمي)

که د زیارت د طواف په مهال حیض پیدا شي؟

پوښتنه: که د کومې میرمنې د الوتکې تلل د ذی الحجه په دولسمه نیټه وي او د دې د حیض شپې وي، نو آیا هغه به د زیارت (حج) طواف پرېږدي او هیواد ته لاړه شي او دم وکړي او که د واء یا بل څه استعمال کړي او طواف وکړي؟

ځواب: د زیارت طواف د حج یو ستر رکن دی. تر څو د زیارت طواف ونکړي، میره او میرمن دیوه او بل لپاره حلال نه دي، بلکې په دې معامله کې احرام پاته دی. له همدې امله دي میرمنې د زیارت طواف نه پرېږدي. پروا ز دي پرېږدي.

مسئله: که څوک له دې طواف څخه پرته خپل هیواد ته لاړه شي، نو ورباندې لازم دی چې له نوې احرام تړلو پرته مکې مکرمې ته لاړ شي، د زیارت طواف وکړي. تر څو یې دا طواف کړی نه وي، دمیره او ښځې تر منځ په تعلق کې دوی دا احرام په حال کې دي. حج یې هم شوی نه دی او دا کوم بدل هم نلري. په دم سره کار نکړي، بیرته تلل او طواف کول ضروري دي. (د ځنډ له امله په سړې باندې دم هم واجب کیږي.)

کومې میرمنې چې په دې ورځو کې په میاشتني مرض کې وي، هغوی دي تلل لغو کړي، تر څو چې پاکه شي، طواف دي وکړي اوله مکې دي نه ځي. که وړاندې لا د حیض د مخنیوي کار کېدلای شي دهغې کول جائز دي. (آپ کې مسائل ج ۴ ص ۱۴۷)

مسئله: که دمیرمنې لپاره د حیض د مخنیوي ددوا استعمال

ضرر نه رساو او هغه يې تحمل کولای شوای او تجربه يې هم پکې وه. د حيض دمخنيوي دوا استعمالولای شي.

(فتاوی رحيمه ج ۸ ص ۲۷۹ - ج ۶ ص ۴۰۴ - حج بيت الله کي اهم فتاوی ص ۵۲)

مسئله: که ميرمن د حيض له امله دامهال د زیارت طواف ونکړای شي، دم نه واجبيږي ترپاکيدلو وروسته دي د زیارت طواف وکړي. (معلم الحجاج ص ۱۸۰)

مسئله: که د طواف په مهال اودس مات شي، همدغلته د طواف سلسله ختمول لازم دي. اودس دې وکړي اوله هغه ځايه دې پيل کړي. خو غوره داده چې طواف له سره پيل شي. (په سعی کې اودس شرط نه دی.) (اوجز المناسک ص ۵۳۰)

دمجبوري په مهال دحيض په حال کې دزیارت طواف کول

پوښتنه: نن سبا حج ته د تللو راتللو تاريخ له وړاندې لا معلوم وي، تبديلول يې ستونزمن او سړی ورسره پرېشانه کيږي. نو ايا داسې مجبوري له امله ميرمن د حيض په حالت کې د زیارت طواف کولای شي؟

ځواب: د حيض په حالت کې د حج داستررکن (د زیارت طواف) کول خورا ستره گناه ده. د حدث اکبر (ناپاکي) په حالت کې مسجد حرام ته ننوزي، هلته ډیر وخت تیروي. دا چې په داسې حال کې مسجد ته ننوتل حرام دي، نو په داسې حالت کې بیت الله شریف ته داخلیدل او د زیارت د طواف په څیر مهم رکن اداء کول به څرنگه خوښ کړای شي. نو ترپاکوالي وروسته به د زیارت طواف هڅه کوي، نن

سبا جهازونه ډیر دي، که کوښښ وکړي ورباندې کامیاب کیدلای شي. له معلم یا نورو مسئولینو سره لیدل هم کیدلای شي، ددې حل ومومي، ناممکن نه دي. که هلته په پاته کیدلو په مصارفو کې لاس تنگي پېښيږي، پور دي واخلي یا دې مرسته وغواړي، آن که یې روپی ختمې شي، په زکات اخستلو کې هم ډاکار جائز دی. دا ټول کارونه تردې اسانه دي چې د حيض په حالت کې د زیارت طواف وکړي. له ارامې او سستې څخه دي کارنه اخلي. که په مسئله ونه پوهیږي او داسې کار وکړي نو حکماً حج وشو. له احرام څخه هم ميرمن خلاصیږي، خو اوبښ یا غویی ذبح کول لازميږي. نور دې ددې طواف کولو حکم او فتوی نه ورکوي. او قصداً داسې کار کول او بیایې جزاء ورکول هیڅ کله جواز نلري او نه دا گناه په فدیة سره معاف کیږي. (فتاوی رحيمه ج ۸ ص ۲۸۰)

په سخته مجبوري کې دحل یوه لاره

یوه بله مسئله یوازې په ميرمنو پورې ځانگړې ده. که دنحر (لسم، یوولسم، دوولسم دذی الحجي) په ورځو کې ميرمن دنایاکي له امله د زیارت طواف ونکړای شي او ددومره وخت دپاته کیدلو انتظام هم نه وي چې پاته شي، پاکه شي او طواف وکړي، خپل هیواد ته لاړه شي. نو دا ستونزه رامنځته کیږي چې له پاکي سره ددې طواف موقع نه ورته پیدا کیږي. فقهاوو ورته یوه شرعي لاره تجویز کړې ده.

په دې هکله د فقهې اجتماع د ۱۴۱۷ هـ ق کال (ذي قعدة) په غونډه کې په خورا احتياط سره د اتجويز و منل شو: که د زيارت تر طواف وړاندې کومې ميرمنې ته حيض ورشي، داسې تدبير ورته اختيارول ضروري دي چې ترپاک کيدلو وروسته، د زيارت طواف وکړي او وروسته له مکې مکرمې لاره شي. دا داسې چې د ټکټ او ويزې وخت ډير شي. ياد حج کميته ورته د تللو تاريخ وځنډوي. يابله لاره و سنجوي خو که داسې کار شونې نه وي. بيا له هيواد څخه ورته راتلل هم ستونزمن کاردی.

نو که د حيض په حالت کې د زيارت طواف وکړي، سره له دې چې هغه گنهگاره کېږي، خو همدا د زيارت طواف يې اعتبار لري او په بشپړه توگه حلالېږي، احرام يې خلاصېږي او پابندي يې ختمېږي. خو په دې حالت کې يوه بدنه يعنې سترخاروی (غويی يا اوښ) قربانې کول ورباندې لازمېږي. که دا قربانې ونکړي او کومه بله موقع همدا د زيارت طواف وکړي نو د بدنې وجوب ترې ساقطېږي.

(نداې شامي ص ۱۷۶ جنوري ۲۰۰۱ حج او زيارت شماره)

ددې مسئلې تفصيل، په نظام الفتاوى، ج ۱ ص ۱۰۷، شامي ج ۲ ص ۲۰۶، زبدة المناسک ص ۱۸۵ کې وگورئ.

(دوې فتوى گانې موجود دي، احتياط په لومړۍ او سهولت په دوهمه کې دی. محمد رفعت قاسمي)

د طواف اوه ډولونه او دهغوی حکم

مسئله: که د جنابت، حيض يا نفاس په حالت کې طواف وشي، نو دا وړ ډول طوافونو حکم داسې دی:

۱- که جنوب، حايضه يا نفاسه د زيارت طواف وکړي، نو د يوه غوايې يا اوښ بشپړه قربانې ورباندې لازمېږي او د حرم په حدودو کې به يې کوي. که په داسې حالت کې يې درې شوطه يا زيات طواف وکړ نو دم (پسه، وزه يا د غوايې او اوښ اوومه حصه) ورباندې اوږي. که يې ترپاکې وروسته دا طواف بيا وکړ نو دا جرمانه ترې ختمېږي.

۲- د عمرې طواف: که څوک د حيض، نفاس يا جنابت په حالت کې د عمرې طواف وکړي، نو جرمانه يې يو دم يعنې (دپسه - وزې) قربانې ورباندې لازمېږي، خو که ترپاکې وروسته يې بيرته وکړي، دا ناغه يې ساقطېږي.

۳- د وداع طواف: په حائضي او نفاسي دا طواف واجب نه دی، هغوی ترې معاف دي. خو که د جنابت په حالت کې دا طواف وکړل شي، جزا يې يوه قربانې ده. که يې بيرته په پاکې کې راوگرځوي دا جرمانه يې معاف کېږي.

۴- د نذر طواف: د نذر طواف (چې چاپه ځان نذر منلي وي) واجب دی، نو که چا د جنابت، حيض يا نفاس په حالت کې وکړ، جرمانه يې يو دم (يوه قربانې) ده او که يې د پاکې په حالت کې بيرته راوگرځوي دا جزا ورته معاف ده.

۵- دقدوم طواف: که دجنابت، حیض او نفاس په حالت کې دا طواف وکړای شي، دم ورباندې لازمیږي، که یې دپاکې په حالت کې راوگرځوي بیایې جزا معاف ده.

۶- نفلي طواف. ۷- دتحیة طواف: ددې دواړو طوافونو حکم دادی چې که دحیض، نفاس یا جنابت په حالت کې وکړل شي دم (وینه - یوه قربانې) ورباندې واجبېږي. که یې راوگرځوي داجریمه (دم - قربانې) ترې ساقطېږي. ځکه نفلي طواف هم دقدوم دطواف په څیر دی. (ندای شامي حج اوزیارت خانګري شماره ص ۱۵۷ جنوري ۲۰۰۱ م، دغنية المناسک ص ۲۴۷ په حواله.)

که دوداع دطواف په مهال حیض پیدا شي

مسئله: حائضه میرمن که دمکې مکرمې له ودانیو څخه تروتلو وړاندې، له حیض څخه پاکه شي، په هغې واجب دي چې بیرته وگرځي او دوداع طواف وکړي. (ترڅو یې ګرځیدل په واک کې وي.) او که ترو ودانیو ووتله او پاکه شوه، بیا ورباندې واجب نه دی. خو تر میقات تیریدلو وړاندې که له کومې وجه بیرته راوگرځي طواف ورباندې واجب دی.

(معلم الحجاج ص ۹۰)

مسئله: که میرمن له حج څخه دبیرته وتلو په مهال حائضه شوه، دوداع طواف یې وکړای نشوای، نه هلته ځنډیدلای شوای، له میره یابل محرم سره تله او طواف یې ونکړای شو دم ورباندې نشته. په حایضه میرمن باندې دوداع طواف واجب نه دی، که موقع وه، ترپاکې وروسته ورګرځیدل او

طواف کول غوره دي. دا دوداع دطواف حکم دی خود زیارت دطواف حکم پیل دی. (فتاوی رحیمیه ج ۸ ص ۲۸۹)

مسئله: دحرم، حل او میقات په هستوګنو او حایضې، نفاسې، مجنون او نابالغ دوداع طواف واجب نه دی.

(معلم الحجاج ص ۹ ص ۲۰۷)

مسئله: حایضه او نفاسه دي دوداع طواف نه کوي، تر مسجد بهر دې دعا وکړي او رخصت دي شي. (معلم الحجاج ص ۲۰۷)

دمیرمنو دسر خریلو ممانعت

دعلي او عایشې رضی الله عنهما څخه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم میرمنې له سر خریلو څخه منع کړي دي. (مشکوٰة، حدیث شمیره ۲۶۵۳)

له ابن عباس رضی الله عنهما څخه حدیث روایت شوی دی چې په میرمنو باندې حلق (سر خریل) نشته، په میرمنو یوازې ویښتان اخستل دي. (حدیث ۲۶۵۴)

وضاحت: دمیرمنې لپاره دا حرام خلاصو لو په مهال، له دوو وجهو سر خریل منع دي: یو دا چې دمیرمنې بڼه بدشکله کیږي،

صورت بدلول (مثله) منع ده.

دوهمه وجه داده چې دامیرمن له سري سره ورته والی پیدا کوي، میرمنو ته دسریو بڼه غوره کول مطلقاً منع ده.

(رحمة الله الواسعه ج ۴ ص ۲۴۸)

یوه اړینه لارښوونه

د حج د ادارې له لوري چې د حجاجو لپاره هستوګن ځایونه چمتو کړي، هلته په یوه خونه کې څو کورنۍ وي، د محرم او نور څه خیال پکې نه ساتل کیږي. دا خورا خواپورې کوونکې او خطرناکه خبره ده.

لومړی خو دا هڅه وشي چې د میرمنو او سړیو خونې بیلې، بیلې وي په دې صورت کې به کومه ستونزه نه وي. خو که داسې کیدلای شي او په یوه خونه کې هستوګنه کوي، د خادرونو په واسطه دې پردې واچوې ترڅو تر یوه حده مخنیوی شوی وي او د حج په مبارک سفر کې له بدنظره او بې حیايې څخه خوندي وي.

د افسوس ځای دادی چې په عامه توګه حجاج دې ته هیڅ خیال نه کوي، پردې سړی او میرمن داسې اوسي، ګواکې سره سکنې (محرم) دي. ډیر وخت خو د پردې سړي او میرمنې تر منځ یوازې توب هم راځي چې، دا قطعاً حرام دی. د امکان تر حده له داسې بې احتیاطیو څخه ځان ساتل لازم دي. میرمن دې خپل وینستان هم د نامحرم له لیدلو څخه ساتي.

الله تعالی دې موږ ټول وساتي. آمین. (مجمد رفعت قاسمي)

دمیرمنو احرام

میرمن دي دا حرام تر لولپاره ګندل شوي جامې نه لري کوي بلکې دهغوی احرام یوازې دادای چې سرپټ او مخ لوڅ کړي. (نن سبا یو خاص ډول جامه چې میرمنې ورباندې د سر وینستان بندوي، میرمنې یې دا حرام په نوم یادوي، د دې کوم اصل نشته د دې جامې یا د سمال نوم احرام نه دی.)

- دا حرام ترتیاري کولو وروسته، که مکروه وخت نه وي دوه رکعتہ نفل دي دا حرام په نیت وکړي. غوره داده چې په لومړي رکعت کې د کافرون او په دوهم رکعت کې دا خلاص سورت ووايي.

- که دامهال میرمنې دنپاکي په حال کې وي، لمونځ دي نکوي بلکې هسې دي دا حرام نیت وکړي او تلبیه دي ووايي. - سړی چې له لمانځه څخه فارغ شي له سر څخه به څادر لري کړي، بیا چې د حج د دریو ډولونو څخه د هریوه اراده لري، دهغه نیت دي وکړي. مثلاً، که یې د افراد حج اراده وه نو داسې نیت دي وکړي:

اللَّهُمَّ إِنِّي أُرِيدُ الْحَجَّ فَيَسِّرْهُ لِي وَ تَقَبَّلْهُ مِنِّي.

(ای الله! ما د حج اراده کړې ده، هغه زما لپاره اسانه کړي او قبول یې کړي.)

او که یې د حج قران اراده وه نو داسې دي ووايي:

اللَّهُمَّ إِنِّي أُرِيدُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ فَيَسِّرْهُمَا لِي وَ تَقَبَّلْهُمَا مِنِّي.

(ای الله زه د حج او عمري دواړو اراده کوم، هغوی زما لپاره اسانه کړي او قبوله يې کړي.)

او که يې د حج تمتع اراده وه داسي دي ووايي:

اللَّهُمَّ إِنِّي أُرِيدُ الْعُمْرَةَ فَيَسِّرْهَا لِي وَ تَقَبَّلْهَا مِنِّي.

(ای الله زه د عمري اراده کوم، هغه زما لپاره اسانه کړي او

قبول يې کړي.)

نن سبا ډیر خلک حج تمتع کوي په دې کي آساني ده.

- تر دې وروسته دې سړی په زوره او میرمنې په پټه ډول

درې ځله تلبیه ووايي. د تلبیې الفاظ دادي:

لبيک اللهم لبيک، لبيک لا شریک لک لبيک، ان الحمد

والنعمه لک والملك لا شریک لک.

(حاضریم اي الله! زه حاضریم، ستا هیڅ شریک نشته،

حاضریم ټولې ستاینې او ټول نعمتونه یوازې تالره دي او

ټوله پادشاهی تالره ده، ستا هیڅ شریک نشته.)

- له نیت سره تر تلبیه ویلو وروسته، تاسو محرم سواست

او دا حرام ټولې پابندې شروع سوي. دا یاد ولرئ چې دا حرام

لپاره نه یوازې نیت کافي وي او نه هم یوازې تلبیه، بلکې

تلبیه او نیت یوځای شرط دي.

- تر تلبیه وروسته، چې هره دعا غواړئ ویي کړئ، دادعا

مستحب ده: {اللهم انی اسئلك رضاك والجنة واعوذیک من

غضبك والنار.}

(ای الله! زه ستا رضا او جنت غواړم او ستا له قهر او له دوزخ څخه پناه غواړم.)

- دا حرام تر پیل کیدلو وروسته، ډیر شیان چې وړاندې

روا وو، هغه هم حرامیږي. مثلاً، خوشبویي لگول، گنډل شوي

جامي اغوستل، نوک یا ویښتان اخستل، سریا مخ پټول.

ښکار کول، له میرمنې سره جماع کول یا د بي حیايي خبرې

کول.

- د تمتع حج په صورت کې چې مکې مکرمې ته ورسېږئ

تر طواف کولو وړاندې تلبیه ویل بنده کړئ. خو په حج افراد

او قران کې دې تلبیه، د ذې الحجې تر لسمې د جمرې

عقبې (ستر شیطان) تر ویشتلو جاري وي. تر هغه چې د تلبیه

د ویلو حکم وي په کثرت او ذوق سره یې جاري ولرئ. د ویلو

په مهال یې معنی په ذهن کې ولرئ او دا تصور وکړئ چې یو

بي وزله مین دخپل مهربان بادار دربار ته ځي.

په بیت الله کي حاضري

- مکې مکرمې ته په رسیدلو، دهستوگنې او نورو په اړه د

انتظام تر بشپړولو او بي غمي وروسته، تاسو حرم شریف

ته د

حاضریدلو لپاره تیارېږئ.

- کله چې مو په بیت الله شریف سترگې ولگېږي، په ډاډه

زړه د ژړا په بدرگه دعا وکړئ، دا د قبول موقع ده.

- که تاسو د حج افراد اجرام و تاره، بیت الله ته په حاضریدلو سمدستي به د قدوم طواف وکړئ، که مو د تمتع یا قران حج احرام ترلی و، بیا به لومړی د عمري طواف وکړئ. د تمتع حج کوونکي لپاره د قدوم د طواف حکم نشته، خو څوک چي د قران حج کوي، هغه به تر عمري وروسته، د قدوم طواف وکړي.

- څوک چي د تمتع حج کوي، هغه به د طواف په درېو لومړنیو شو طونو کي رمل (په تيزي سره تلل) او په ټولو شو طونو کي به اضطباع (د احرام څادر تر بنسۍ اوږي لاندې او په چپه اوږه اچول) کوي. بیا به د عمري د بشپړه کولو لپاره د صفا او مروه تر منځ سعی کوي. د حج قران والا به هم داسي د عمري ارکان تر سره کوي.

- د حج افراد کوونکي که د قدوم تر طواف وروسته، د حج سعی کوي، هغوی به هم په طواف قدوم کي رمل او اضطباع کوي. څرگنده دي وي چي رمل او اضطباع د سړیو لپاره په هغه طواف کي مسنون عمل دی چي تر هغه وروسته د سعی اراده لري.

- د میرمنو لپاره د رمل او اضطباع حکم نشته. (ځيني میرمنې د سړیو په څیر رمل کوي، دا صحیح نه دي، هغه دي نکوي.)
- د طواف پیل او پای د حجر الاسود له استلام (بنکلولو) څخه کیږي. د حجر الاسود تر څنګ په ټول مطاف، یوه توره پټۍ جوړه شوي ده، دي پټۍ ته نژدې دي داسي ودریږئ چي

د حجر الاسود یې ښي لور ته وي. بیا د طواف نیت داسي وکړئ: [ای الله! زه ستا د سپیڅلي کور داوه ځله ګرځیدلو د طواف نیت کوم، دا یوازې ستا درضا او خوشحالي لپاره، نوماته یې آسانه او راڅخه قبول یې کړه.]

- تر نیت وروسته ښي لور ته شی او له حجر الاسود سره بالکل برابر شی، یعني مخ او سینه حجر الاسود ته مخامخ کړئ او په توره پټۍ ودریږئ، دلمانځه په څیر لاسونه او چټ کړي. {بسم الله، الله اکبر، والله الحمد} وواياست او لاسونه کښته کړئ.

- تر دې وروسته د حجر الاسود استلام وکړئ، صورت یې دادی چي که حجر الاسود ته در سیدلو موقع پیدا شوه، نو خپل مخ د لاسونو تر منځ داسي کښیږدئ لکه په سجده کي چي ایښودل کیږي او په نرمه سره یې ښکل کړئ. څو که د ګڼه ګوڼي له امله حجر الاسود ته ونه رسیږئ په توره پټۍ ودریږئ، له لري دواړه ورغوي د حجر الاسود لور ته واړوئ او دا تصور وکړئ، ګواکي لاسونه په حجر الاسود کښیښودل شول، بیا هغه ښکل کړئ. دا استلام په مهال د اتوري ولولئ:

الله اکبر، لا اله الا الله والصلوة والسلام علی رسول الله.
له لري استلام کول هم دومره ثواب لري لکه له نژدې چي ښکل کړای شي، نو په ازدحام کي د نژدې ورتللو هڅه مکړئ. په تیره میرمنې خودي له پردو خلکو سره له نژدې والي ځان وساتي.

- تراستلام کولو وروسته، سمدستي مخ، سينه او قدمونه د حجر الاسود بڼي لور ته کړئ او تلل پيل کړئ. د تڼۍ په مهال مخ د بيت الله شريف په لور مکوئ، بلکي کښته گورئ او راگرځي.

- کله چي يو ځل گرځيدل پوره شي او بيا هغي توري پټي ته ورسيږئ، نو مخ او سينه د حجر الاسود لور ته کړئ، استلام وکړئ او ژر خپل حالت ته راشئ او داسي او ه ځله گرځيدل بشپړ کړئ.

- د طواف په او ه ځله گرځيدلو کي به په او داسه گرځي، که په لومړنيو څلورو شوطونو کي د چا اودس مات شي، اودس دي وکړي او طواف دي له سره پيل کړي او که تر څلورو شوطونو وروسته، اودس مات شي، بيا يي خپل اختيار دي چي تر اودس کولو وروسته، بيرته طواف کوي او که هغه پاته شوطونه پوره کوي.

- د طواف په دوران کي ذکر، تسبيحات، ديني خبري او که يي کومي دعاوي يادوي، دا هر څه کولای شي. معلومي دعاوي ويل ضروري نه دي. هره دعا چي وايي داسي وروي وايي چي، دنورو عبادت ته زيان ونه رسيږي. نن سبا چي په طواف کي گروپ جوړوي او په چيغو، چيغو دعاوي وايي دا طريقه ښي غلطه ده.

- د طواف تر او ه ځله گرځيدلو وروسته دوه رکعته واجب

الطواف لمونځ کول ضروري دی، خو که مکروه وخت و، طواف دي وکړي او د مکروه وخت تر تيريدلو وروسته دي لمونځ وکړي، د هر طواف لپاره دي ييل، ييل دوه رکعته لمونځ وکړي.

- د طواف په مهال د لمونځ کوونکي تر مخ تيريدل منع نه دي، خو پرته له طوافه ښه داده چي له لمونځ کوونکي سره نژدي تير نشي، بلکي د سجدي له ځای څخه دي لري تير شي.

- د طواف لمونځ له مقام ابراهيم (عليه السلام) سره کول مستنون دی. په لومړۍ رکعت کي د کافرون سورت او په دوهم رکعت کي داخلاص (قل هو الله) سورت وويل شي. که د گنه گوڼي له امله، له مقام ابراهيم (ع) سره ځای نه وي، بيا هر ځای د طواف لمونځ کيدلای شي.

- تر طواف وروسته له ملتزم (د حجر الاسود او بيت الله د دروازي تر منځ نژدي دوه نيم گزه د ديوال برخي) سره لگيدل او دعا کول مستحب دي. که موقع وه له دي ځای سره مخ، سينه او گيډه ولگوئ او چي کومه دعا موزره وي هغه ووايي. داد دعا د قبول ځای دی. خو که څوک دا حرام په حالت کي وي، بيا دي ځان نه ورسره لگوي، ځکه دا ځای خوشبويي لري او هغه دا حرام په حالت کي په بدن وهل منع دي.

- تر طواف وروسته، د زمزم داوبو څښل سنت دي، د زمزم د څښلو په مهال چي کومه دعا کيږي هغه قبلېږي. انشاء الله.

د صفا او مروه سعی

- تر طواف وروسته، که څوک سعی کوي، د حجر الاسود استلام په توره پټۍ به نیغ لار شي هغه لورته په څه واټن کي د صفا غونډۍ ده.

- صفا ته به دومره لوړېږي چي، بیت الله شریف ورته تر سترگوشي، نور پورته تلل مکروه دي. دلته به قبلي ته مخ کړي او د سعی نیت به وکړي، داسي به لاسونه لوړ کړي لکه په دعا کي چي لوړېږي. د تکبیر تحریمي په څیر دي تر غوږونو نه لوړوي. ځیني بي خبره کسان يي د غسي لوړوي، د لاسونو داوچتولو په مهال دي دعا کوي چي، د احم د دعا د قبول ځای دی.

- بیا به له صفا څخه د مروه په لوري ځي، مروه ته په رسیدلو یو ځل پوره شو، په مروه کي به هم د غسي لاسونه لوړ کړي او هغسي ذکر او دعا به کوي.

د صفا او مروه تر منځ چي پري رنگه لایتونه لگیدلي دي، هلته به سړی تیز ځي چي داسنت ده. خو میرمنې به په خپل حالت ځي، هغوی به منډي نه وهي، د شنو ستنو تر منځ به دا دعاوي رايي: [رب اغفر وارحم انا انت الاعز والاکرام]
[ای الله! په مغفرت او رحمت مي ونازوه، بیشکه ته په ټولو غالب او ډیر کرم کوونکی يي.]

- د سعی په مهال که اودس پاته نه شو نو اودس کول لازم نه دي، که اودس وکړي او بیا راشي، له پیله به بیا سعی نکوي بلکي پاته گرځیدل به پوره کوي، که د سعی په پیل کي اودس مات شي او که وروسته توپیر نلري.

- کله چي له سعی څخه فارغ شي په مسجد حرام کي دوه رکعتہ نفل کول هم مستحب دي. د المونځ تر سر خړیلو وړاندې کیږي.

- دادي معلومه وي چي سعی یوازي د حج یا عمري له ارکانو سره مشروع ده، له حج او عمري پرته نفلي سعی کول ثابت نه دي. ځیني خلک د سعی کولو په مهال لیدل کیږي. هغوی د افکر کوي چي د نفلي طواف په څیر سعی هم کیدلای شي، خودانا پوهي ده.

د سر خړیل یا کوچنی کول

د سعی تر بشپړولو وروسته، عمر، کوونکی ممتع حاجي دي سر و خړیي یا دني ویښتان لنډ کړي او احرام دي پرانيزي. مسئله: دا احرام د پیرانستلو لپاره میره خپلي میرمنې او پلار دخپل لور ویښتان دگوتي دیوه بند په اندازه اخستلای شي، د اکار میرمنې هم کولای شي. (آپ کي مسائل ج ۴ ص ۱۴۴)

- څرگنده دي وي چي له سر خړیلو یا کمولو پرته دا احرام قیدونه نه ختمیږي. له حنفي مذهب سره سم، لږ تر لږه د سر د څلورمي برخي خړیل یا کمول لازم دي، د ټول سر خړیل یا

لنډول سنت دي. خودا دسړيو لپاره او دمير منو لپاره دگوتي ديوه بند په اندازه دوينستانو اخستل دي.

- حج يا عمره کوونکي چي ټول ارکان اداء کړي، يوازي سرخړيل يا کوچني کول ورته پاته وي. خپل وينستان په خپله هم کمولای شي او دخپل محرم ملگري وينستان هم کمولای شي. خودوينستانو تر کمولو وړاندي دي نوکان يا نورڅه نه کموي، کنه ورباندې دم اوړي.

تر عمره وروسته په مکه معظمه کي هستوگنه

- د عمري تر بشپړولو وروسته، تمتع حج کوونکي حلالیږي. په مکه مکرمه کي دهستوگني خيال وسباتئ، ډير طوافونه، په حرم کي په جماعت سره لمونځونه او د تلاوت او ذکر په ډير اهتمام کوي، دلته د هري نيکي ثواب سل زره (يولک) گونه تر لاسه کيږي.

- که غواړئ په دي وخت کي نفلي عمري هم کولای شي. په دي صورت کي د حرم له حدودو بهر له تنعيم (د عائشي رض) مسجد) يا له جعراني او نورو ځايونو احرام تړل کيږي.

منی ته تلل

- د يوم الترويه، يعني د ذي الحجي د اتمې ورځي په شپه منی ته تلل پيل کيږي. د دي لپاره د ذي الحجي داوومې نيټې له ماښامه، د احرام او نورو تياري بشپړې شي، ترڅو د معلم د بسونه له نظام سره سم منی ته ولاړ شي. ځکه بي خبرو خلکو

ته د معلم له بسونو پرته، منی ته تلل ډير ستونزمن وي، خو څوک چي بلد دي، هغوی د اتم تاريخ د سهار تر لمانځه وروسته په اطمینان سره منی ته تلای شي.

- د حج احرام که څه هم په مکه معظمه کي په خپل هستوگن ځای کي تړل کيږي، خو مسجد حرام ته تلل هلته نيت او تلبیه ويل افضل او غوره دي.

- څوک چي د زیارت تر طواف وروسته له گڼه گوښي څخه ځان ساتي، هغوی، نن یو نفلي طواف (له رمل او اضطباع سره) کوي، د حج سعی وړاندي هم کولای شي، که دامهال سعی وکړي نو بیا وروسته د سعی کولو اړتیا نشته.

- منی ته په تللو یوه جوړه جامه، بدنۍ، د پزي فرش، چتری داوبو تر موزد خوړلو څه وچ شيان (بسکیت یا بل څه) ضروري سامان یوړل شي، زیات څه وړل ضرورته دي. - په منی کي له اتم تاريخ څخه د نهم تاريخ تر سهاره، پنځه لمونځونه اداء کول مسنون دي.

- په منی کي خيمي د اور ضد تياري شوي دي، دکولر هم انتظام شوی وي، خودا ټول یو ډول معلومیږي نو حجاج دي خپلي خيمي سمې وپیژني. له خپلي خيمي دي ډیر لري نه ځي، کنه د ورک کیدلو ویره ډیره وي او حجاج دي دخپلي پیژندگلوی کار تونه تل له ځان سره ولري.

- په خیمو کې دې سړي او میرمنې یوځای نه وي، په ماین کې دې څادر واچوي، ځایونه بیلول ضروري دي. د ذی الحجې له نهم تاریخ د سهار له لمانځه څخه د دیارلسم تاریخ د مازدیګر تر لمانځه پورې دې تر فرض لمانځه وروسته سړی په زوره او میرمنې ورو یو ځل د تشریق تکبیرونه [الله اکبر، الله اکبر، لا اله الا الله والله اکبر، الله اکبر والله الحمد] وايي، دا واجب دي.

د عرفات په میدان کې

- عرفات ته، د معلم د بسونو تلل د شپې پیل کېږي، خو سنت داده چې د سهار لمونځ وشي او عرفات ته روان شي. عرفات ته د تللو په مهال په ذوق او شوق سره تلبیه وویل شي، د مینې په فضاء کې د الله تعالی درحمت په هیله کې وي او د عرفات قصد وشي. ځکه همدا ورځ د حج ټول حاصل دي. په عرفات کې که دخپل ځای معلومات وړاندې لا وشي نو به آسانی وي. ډیر وخت د معلم بسونه د ترافیکو د ازدحام له امله دومره ځنډ کوي چې، د وقوف وخت په بسونو کې په کښینا ستونزمن ضائع کېږي. که د هستوګنې ځای معلوم وي، نو ځینې خلک پیاده کېږي او هستوګن ځای ته په خپله ځي، له مني څخه د ټکسي موټرونو په واسطه هم ځي.

- د عرفې وقوف چې فرض دی تر زوال وروسته پیل کېږي. ښه ده چې تر زوال وړاندې تیاری وشي ترڅو وروسته وخت ضائع نشي.

- په دې ورځ چې څوک د نمره په مسجد کې د عرفات په امام پسي لمونځ کوي، هغوی د ماسپښین او مازدیګر لمونځونه یوځای ماسپښین کوي. څو کوم کسان چې په خپلو خیمو کې په انفرادي یا اجتماعي توګه لمونځونه کوي، هغوی ته هر لمونځ په خپل وخت ضروري دي. که هغه په ماسپښین کې د مازدیګر لمونځ وکړي، ګواکې د مازدیګر لمونځ یې کړی نه دی. د دې مسئلې ډیر خیال ساتل په کار دي ځکه ډیر خلک په منظم ډول، ټولو خلکو ته د جمع بین الصلوتین تلقین کوي. خو احناف په دې تلقین د عمل کولو اجازه نه ورکوي.

- داسې معلومیږي چې نن سبا د عرفات امام له نجد څخه راځي، هغه مسافروي او په عرفات کې د ماسپښین او مازدیګر لمونځونه په قصر (دوه، دوه رکعت) کوي. نو هغه حجاج چې همدا ورځ مسافر دي، هغوی دې له امام سره سلام وگرځوي او کوم حجاج چې مقیم دي. (تر حج پنځلس ورځې وړاندې په مکه مکرمه کې هستوګن شوي دي). هغوی دې د امام تر سلام اړولو وروسته، په دواړو لمونځونو کې خپل نور دوه رکعت له لمونځ پوره کړي.

- د لمر تر لویدلو په عرفات کې وقوف واجب دی.

- د عرفات ټول وخت په دعا، ذکر، تلبیه او نورو عباداتو تیر شي. چا چې د عرفات په امام پسي لمونځ کړي وي، هغه

دي لمونځ نه کوي. خود خیمو هستوگن که له ماسپېښینه تر مازدیگره څومره لمونځونه کولای شي ودي کړي. ددي ورځي دا ارزښتمنه شېبې دي په سسي سره نه ضائع کوي. تر غروب وړاندې د معلم استازي، حجاج په بسونو کي کښینوي، که په بس کي څوک کښیني هم له ذکر او دعا څخه دي غفلت نه کوي. د اېسونه تر غروب وړاندې له عرفات څخه وتلای نشي. نو هلته په چوکيو ناست دي دعا، تلبیه او ذکر کوي. (که څوک له عرفات څخه تر غروب وړاندې ووزي ورباندې دم اوړي.)

- تر لمر لویدلو او د شپې تر راتللو وروسته هم په عرفات کي د ماښام لمونځ نه کوي.

مزدلفي ته تلل

- د لمر تر لویدلو وروسته، له عرفات څخه د مزدلفي په لور حرکت کیږي، چي مزدلفي ته ورسیږي هلته ماڅستن د ماښام او ماڅستن لمونځونه یوځای کوي، ددي لمونځونو یوځای کول په ټولو ضروري دي، که هغه یوازي لمونځ کوي او که په جماعت.

- په مزدلفه کي داشپه خورا مبارکه ده، ځیني علماء خو یې د قدر تر شپې غوره بولي، په دي شپه کي له ستړیا سره، سره عبادت کول ډیر ثواب لري. هسي په خوب ضائع نشي. په مزدلفه کي په خلاصه فضا کي هر څوک په خپل پزي (بوریا

- (فرش) شپه تیروي. له ډیرو انتظاماتو سره، سره داوبو کمښت محسوسیږي، ښه داده چي له عرفات څخه لا داوبو او نور څخه غم وخورل شي، څه دخورلو څښلو شيان ورسره یوورل شي.

- دا ځنا فو په نزد، د مزدلفي د وقوف وخت له سپیدو تر لمر ختلو پوري دی. له دي امله وختي د سهار لمونځ وشي او تر ډیره په مزدلفه کي وقوف وکړي په زاریو، زاریو دعا وکړي. - په مزدلفه کي د قبلي د معلومولو لپاره اسانه لاره داده

چي بیت الله شریف ته نژدي، په یوه غونډۍ باندې یو برج دی، هلته ورباندې سپین گروپ دی. داد مکي معظمي خواو شاپه څو میله کي تر سترگو کیږي. د شپې له خوا د مزدلفي په هرځای کي، دي لایت (گروپ) ته په کتلو د قبلي لوری معلومیږي.

مسئله: اوه ډبري په لومړۍ ورځ (لسم تاریخ) یوازي جمره عقبی دویشتلو لپاره دي، نور په یوولسم او دوولسم

تاریخ یوویشت ډبري دري جمرې یعنی هره یوه په اوو، اوو ډبرو ویشتله کیږي. (معلم الحجاج ص ۱۶۸)

- په مزدلفه کي، درمي (ویشتلو) لپاره دنخود د دانې په اندازه ډبري ټولي شي او که ناپاکي وي په اوبو و مینځل شي.

له مزدلفي څخه بيرته تلل

- د ذي الحجي په لسمه د مزدلفي تر وږو وروسته مني ته حرکت کيږي .
- که همت وي او په مني کي ځای درته معلوم وي ،
ميرمني او نور در سره نه وي نوله مزدلفي څخه مني ته د بسونو تر سفر پياده تلل سهولت دي ، په دي سره وخت سپميرې .

بيا په مني کي

- مني ته په رسيدلو تر هر څه وړاندې ، جمره (ستر شيطان) ويشتل دي . نن سبا دلته خورا گڼه گونه وي ، په دي اړه د حرم کي د کمزورو او ميرمنو کار نه دی ، ډير وخت تر مړيني پوري خطروي . نو ډير شوق په واسطه ځان هلاکت ته داچولوپه ځای ، لومړی په مني کي په خپل هستوگن ځای کي ارام وکړي . غرمه يا تر هغه وروسته په ارام او ډاډ سره رمي وکړي . په تيره کمزورو خلکو خو ډير فکر کول په کار دي .

- که يوازي د حج احرام وي نو تر رمي (جمرو ويشتلو) وروسته حلق يا قصرو شي او احرام خلاص شي . ميرمنو ته حلق جواز نلري ، يوازي دومره دي وکړي چي د سردوينستانو سرونه د گوتي د بند په اندازه کم کړي .

- که احرام د تمتع يا قران حج وي ، نو لومړی به واجب قرباني کوي ، بيا به سر خړي .

- دا حنافو په نزد له مفتی به قول سره سم ، د قارن او متمتع لپاره ، رمي ، قرباني او حلق په ترتيب سره واجب دي . هڅه وشي تر څو همدا ترتيب وساتل شي . خو که څوک د کمزوري يا د سعودي دنويو قوانينو او يا بېل عذر له امله ترتيب ساتلای نشي ، نو د صاحبينو او دري گونو امامانو په قول ورباندې دم نه اوړي .

د زیارت طواف

- تر قرباني او حلق وروسته ، د زیارت د طواف لپاره مکي مکرمي ته ځي ، دا طواف فرض دی او له لسمي بيا تر دوولسمي نيټي تر لمر لويدلو پوري کيږي .
- کومه ميرمن که ناپاکه وي ، دامهال دي د زیارت طواف نکوي ، په مني کي دي پاته شي او تر پاکوالي وروسته دي طواف وکړي . په دي ځنډ کي ورباندې کومه جریمه نشته . که يي مخته د حج سعی کړي نه وي ، نو د زیارت تر طواف وروسته دي سعی وکړي .

- د مني دورځو (۱۰-۱۲) د شپي ډير وخت په مني کي تیرول سنت ده .

رمي جمار (د شيطانانو ويشتل)

- په يوولسم او دوولسمه نيټه ، تر زوال وروسته ، جمري ويشتلي کيږي . په دي کي دي هم دا د حرم په مهال بيره نه کيږي ، په ارامي دي ځي ، وروسته دي هغه وولي .

- په دې دواړو ورځو کې تر زوال وړاندې، د جمر ویشتل
جائز او اعتبار لري. دادي په یاد وي.

- کمزوري خلک او میرمنې که د شپې جمرې وولې ورت
مکروه نه دي. نو که څوک د جمر وپه ویشتلو قدرت لري، د
هغوی په ځای دنورو ویشتل صحیح نه دي. تاسې د افکر
کوئ، ډیر کسان له حقیقي عذر پرته جمرې د شپې وولې، د دې
خلکو رمی اعتبار نلري او درمی د پریښودلو له امله ورباندې
دم اوړي.

- ډېرې به داسې ولئ چې په هغې دایرې کې ولگېږي، بهر
لارې نشي.

- د جمره عقبه او وسطی تر ویشتلو وروسته مخ په قبله
دریدل او دعا کول سنت دي. د وروستني جمرې تر ویشتلو
وروسته د دعا کولو حکم نشته.

- په منی کې خاصي ورځې، د الله ذکر ورځې دي. په دې
دوره کې د عبادت اهتمام وشي. د دین د خپرولو په هکله هم
فکرو شي.

- د ذي الحجه په دوولسمه نیټه، تر لمر لویدلو وړاندې،
له منی څخه د مکې معظمې په لور حرکت کوي.

- که څوک د دیارلسمې نیټې تر سپیدو پورې په منی کې
پاته شي، نو د دیارلسم تاریخ د جمر ویشتل هم ورباندې
واجب کیږي.

مکې معظمې ته بیرته راتلل او دوداع طواف

- مکې مکرمې ته په راتللو، کوم کسان چې سمدستي
خپل هیواد ته تلل غواړي، په هغوی باندې تر تللو وړاندې د
وداع طواف واجب دی. که پرته له عذر څخه یې پرېږدي، دم
ورباندې اوړي.

- د طواف زیارت تر کولو وروسته، که چا نفلي طواف کړی
وي، هغه دوداع د طواف ځای نیسي.

- که څوک له طواف څخه پرته ترمیقات بهر لاړ، په هغه دم
واجبېږي. له دم څخه د خلاصیدلو لاره داده چې بیا د عمرې
احرام وتړي، حرم ته راشي، لومړی عمره وکړي او بیا دوداع
طواف. یوازې دوداع د طواف لپاره، د عمرې له احرام تړلو
پرته راتگ منع دی، دا خبره یاده ولری.

- کومه میرمن که د بیرته تللو په مهال ناپاکه وي، په هغې
باندې دوداع طواف ته ځنډیدل نشته. هغه دوداع له طواف
څخه پرته خپل هیواد ته تللای شي.

- په مکه معظمه کې چې څومره وخت څوک پاته کیږي هغه
وخت دې غنیمت وگڼي، د ډیرو طوافونو او عمرو کولو اهتمام
دې کوي. په ژوند کې داموقع بیا، بیا نه تر لاسه کیږي. د بیرته تللو
په مهال دې د خفگان او خواشیني څرگندونه کوي، له بیت الله څخه
دې له زاریو او ژړا سره بیرته ځي.

الله تعالی دې په خپل فضل او مهرباني سره موږ هلته په ادب سره په
حاضریدلو ونازوي. آمین یا رب العلمین. محمد رفعت قاسمي.

متمتع حج ته يو څښتن نظر

۱- له ميقات څخه اجرام وټړئ.
۲- مكي ته په راتلو طواف وكړئ. (دا اوه ځله گرځيدل دي، له حجر الاسود څخه پيل او په هغه ختميږي. ددي لپاره هلته په فرش د پاسه يوه پنډه كرنښه ده او ورسره په ديوال باندې يوشين رنگه راډي.)

۳- تر طواف وروسته، دوه ركعته لمونځ واجب دي. (په مكروه وخت كې يې سمدستي مكوي، كله چې مكروه وخت تير شي بيا يې وكړئ.) دا دوه ركعته مخ په كعبه له مقام ابراهيم (ع) سره وكړئ. بيا د زمزم اوبه وڅښي او سعی ته لاړ شي. سعی له صفا څخه پيل تر مروه پورې يو ځل تلل دي همداسې اوه ځله گرځيدل پوره كړئ. دوه ركعته لمونځ وكړئ او بيا به سرو خړي. ميرمني دي يوازې دگوتي دبند په انداز ويښتان غوڅ كړي. دا عمره وشوه، احرام خلاص كړئ همداسې دتمتع حج كيږي.

اوس تاسې په مكه معظمه كې په خپلو جامو كې او سپړي طواف كول، هلته ستر عبادت طواف دي، څومره وخت چې فرض او سنتو درته پاته كيږي، هغه په طواف تيروي. وخت په حرم كې تيروي. ترڅو دذي الحجه اتمه نيټه راوړسيږي. په اتمه نيټه طواف وكړي، سعی وكړي او مني لاړ شي. (دا "سعی مقدم" شوه.)

دذي الحجه داتمي له ماسپښينه بيا د نهمي نيټې تر لمر راختلو پورې په مني كې اوسئ او د لمر په راختلو عرفات ته روان شئ. تر زوال وړاندې عرفات ته ځان ورسوئ. هلته څه وخت دوري را دوري شئ ترڅو د ماسپښين وخت راشي. بيا د ماسپښين لمونځ وكړئ. (كه يې په امام الحج پسي كوي، د ماسپښين او مازديگر لمونځونه يوځای پسي وكړئ. څوكه په خپله خيمه كې لمونځ كوي، يوازې د ماسپښين لمونځ وكړئ.) بيا ووقوف وكړئ، دعا كوي، طيبه، شهادت، تمجيد، استغفار كلي چې څومره كولاى شئ، ويې واياست. په ولاړ ويې واياست كه ستړي شوئ، كښينئ او واياست يې.

د مازديگر وخت چې راشي د مازديگر لمونځ وكړئ. بيا تر ماښامه همدغسې په ذكر او دعا لگيا اوسئ. ترڅو لمر ولوېږي، تر لمر لويدلو وروسته، د مزدلفې په لور حركت وكړئ، د ماښام لمونځ اوس مه كوي. په مزدلفه كې ماخستن، د ماښام او ماخستن لمونځونه يوځای وكړئ. بيا كه غواړي بیده شئ، خويدياري غوره ده. په تسبيح، درود او استغفار لگيا اوسئ. تهجد وكړئ. ترڅو سپيدي وچوي، د سهار لمونځ په غلس (تياره) كې خو تر سپيدو وروسته وكړئ. ووقوف وكړئ، ودرېږئ تر دېرود دعا كوي.

دا دذي الحجه لسمه ورځ ده. دلته په مزدلفه كې ډبرې ټولي كړئ، ۴۹ يا ۷۰ دانې (ننه څلوېښت يا اويا دانې)

دهاشومانو حج

حج تر بلوغ و ورسته فرضيږي، خو لکه څرنگه چې د ماشومانو لمونځ او روژه صحيح ده، هغسې يې حج هم صحيح دی. که هغه ماشوم هر څومره کوچنی هم وي او که دومره وي چې عقل او تمیز ولري.

په مسلم شريف کي له ابن عباس (رضي الله عنهما) څخه روايت شوی دی چې، يوه ميرمن له خپلو ماشومانو سره در رسول الله (صلی الله علیه وسلم) حضور ته راغله او پوښتنه يې وکړه: يا رسول الله! ايا ددوی هم حج شته؟ رسول الله (صلی الله علیه وسلم) ارشاد وکړ:

"هو او تاسو ته يې ثواب رسېږي."

له دې حديث شريف څخه دا څرگنديږي چې، د ماشومانو حج صحيح کيږي او د ماشومانو د حج ثواب مور، پلار او قريب ته هم رسېږي.

د سايب بن يزيد (رض) بيان دی چې زما عمراوه کاله و چې زه مي پلار له ځان سره در رسول الله (صلی الله علیه وسلم) په ملگرتيا حج ته بوتلم او حج مو اداء کړ.

دا چې په ماشومانو حج فرض نه دی، نو ځکه يې حج نفلي کيږي او تر بلوغ وروسته که حج ورباندي فرض شي بيا به حج کوي. حج کوونکی ماشوم يا ماشومه که د ډير کم عمر وي او نه پوهيږي، نو د هغه مور، پلار يا بل قريب دي د هغه د احرام

نيت وکړي. خودا احرام واجب نه دی. که يې د احرام نيت ونشي هم کومه خبره نشته. بيا دي ولي د هغه له لوري د حج ټول احکام او افعال اداء کړي او هغه ماشوم دي له هغو ټولو خبرو ساتي کوم چې حاجي ته يې ځان ساتل ضرور دي. په طواف کي دي د هغه د ځان او جامو د پاکوالي خيال وساتل شي. که د احرام خلاف کومه خبره يا کار تري پېښ شي، په ولي باندي يې کوم دم نشته. خو که ماشوم يا ماشومه هوښيار وي، دښه او بد تمیز کولای شي، بيا دي د مور يا پلار په اجازه احرام وتړي، داوداسه، پاکي او ناپاکي فکر دي کوي او د هغو ټولو خبرو اهتمام دي کوي چې يو احرام والا سړی يا ميرمن يې کوي. کوم افعال چې ماشوم په خپله کولای نشي، لکه د جمر وويشتل، هغه دي ولي وکړي. خو د عرفات وقوف، په منی او مزدلفه کي شپي تيږول، طواف، سعی او نور دي وکړي. کي يې کولای نشوای، مور، پلار يا ولي دي په غيږ کي واخلي يا دي په اوږه سپور کړي طواف او سعی دي ورباندي وکړي. د طواف او سعی په وخت دي د ځان او ماشوم نيت وکړي، تر څو د دواړو له لوري اداء شي. که له ماشوم څخه د احرام خلاف کوم څه پېښ شي، نو په ماشوم يا د هغه له لوري په ولي يې کوم دم (وينه - قرباني) نشته. ماشوم چې کوم افعال سرته رسوي، ثواب يې ورته رسېږي. انشاء الله. (محمد رفعت قاسمي غفرله.)

که ماشوم ورسره یوزي ایا تر بلوغ وروسته ورباندي حج فرضيږي؟
پوښتنه: ماشوم له ځان سره حج ته ییول مناسب نه دي
ځکه د بیت الله په لیدلو حج ورباندي فرضيږي، که هغه بالغ
شي او شتمن نه وي مړشي ایا گنهگار دی؟

ځواب: که ماشوم حج ته بوتلل شي، تر بلوغ وروسته
ورباندي حج نه فرضيږي. هو که تر بلوغ وروسته شتمن شو
نو ورباندي حج فرضيږي. دادشمتني له امله، پخواچي يي
کعبه لیدلي ده له هغه امله ورباندي نه فرضيږي.

(امداد الاحکام ج ۲ ص ۱۶۳)
مسئله: که ماشومان بوتلل شي، دهغوی هم حج کيږي،
مور او پلار ته يي هم ثواب رسيږي، کوم افعال چي هغه کولای
نشي، مور، پلار (یا هغه څوک چي ییولی يي وي) دي وکړي.
مثلاً لیک دي دهغه له لوري ووايي. رمی دي دهغه له لوري
وکړي، هغه دي په غیږ کي واخلي طواف او نور څه دي اداء
کړي، احرام دي وتړي، که ماشوم خورا کوچنی وي، یوازي
جامي لري کول (لو څول) يي هم کافي دي. (الجواب المتین، ص ۲۰)
(که ماشوم جامي هم لري نکړي، بیا هم ورباندي دم نشته.

ماشوم چي څومره د حج افعال سرته رسوي، هغومره ثواب

مومي. (محمدرفعت قاسمي غفرله)

.....

د بالغ او لاد حج

پوښتنه: چا خپل بالغ زوی یا لور حج ته بوتلل او حج يي
وکړ. ایا هغه حج نفل کيږي؟

ځواب: که يي پیسې د هلك یا نجلی په ملکیت کي
ورکړي، نو حج ورباندي فرضيږي او حج يي هم کيږي.

(آپ کي مسائل ج ۴ ص ۳۷)

مسئله: چا که د پلار په موجودیت، د پلار په شتمني حج
وکړ، د پلار تر مړیني وروسته چي همدا شخص يي د مال وارث
دی، که يي پخواني حج تر بلوغ وروسته و نو فرض حج يي
اداء شوی دی بیا ورباندي حج فرض نه دی.

(فتاوی دارالعلوم ج ۴ ص ۵۳۰ دردمختار کتاب الحج ج ۲ ص ۲۰۱ په حواله)

د نابالغه ماشوم حج

پوښتنه: زما د حج اراده ده، له ماسره دوه نابالغ ماشومان،
یوولس کلن او دیارلس کلن دي. دهغوی فرض حج کيږي که نفلي؟

ځواب: د نابالغ حج نفلي کيږي، تر بلوغ وروسته که هغوی
وس درلود، په هغوی حج فرضيږي. (آپ کي مسائل ج ۴ ص ۳۷)

مسئله: که ماشوم حج وکړ او هغه د پوهي خاوند و چي
د حج د اعمالو په مقصد پوهیده حج يي کيږي، خود حج فريضة
ورباندي نه ساقطیږي. (ځکه هغه نابالغ دی.)

مسئله: که کوم ماشوم نه پوهيږي او د حج ورځي راغلي، د
هغه د حج د اعمالو اداء کول دهغه دولي په ذمه دي، په حدیث
شریف کي راځي:

"که ماشوم لس حجونه هم وکړل خو چي بالغ شي ورباندي لازم دی چي اسلامي حج اداء کړي. (که يي وس وي.)

مسئله: د حج د وجوب په شرايطو کي يو هم عقل دی، نو په مجنون (ليونی که څه هم بالغ وي) حج فرض نه دی او نه يي حج کول صحيح کيږي، هغه په دي هکله د ناپوه ماشوم په څير دی.

مسئله: د حج د فرضيت يو شرط ازادي ده، نو پر غلام باندي حج لازم نه دی. (کتاب الفقه ج ۱ ص ۱۰۳۵، فتاوی محموديه ج ۱۷ ص ۱۸۹)

مسئله: پلار يي موره ماشوم پريښودلای او حج کولای شي. د پلار تر تللو وروسته د ماشوم ولي يا تره دي دهغه روزنه وکړي، خود ماشوم لگښت دي پلار ورکړي.

(فتاوی دارالعلوم ج ۴ ص ۵۳۳)

مسئله: که کوم ليونی د حج احرام و تاپه او د عرفات تر وقوف وړاندي جوړ شو، ليو توب يي ختم شو. که يي بيا احرام و تاپه حج يي کيږي، خو که يي احرام ونه تاپه نو فرض حج يي ادا نشو. (معلم الحجاج ص ۷۷)

مسئله: نابالغ به په بلوغ او مجنون به په جوړيدلو بيا حج کوي، خو چي قدرت ولري او شرايط برابر وي.

مسئله: که د احرام تر تړلو وروسته، څوک ليونی شو، ياد احرام تر تړلو وړاندي ليونی و، د احرام په وخت کي سم شو، د احرام نيت يي وکړ او تلبيه يي وويله بيا ليونی شواو ولي يي ورسره د حج ټول افعال اداء کړل، نو دده فرض حج وشو، خو تر جوړيدلو وروست دي دزيارت طواف په خپله وکړي. (معلم الحجاج ص ۸۸)

د نابالغه ماشوم احرام

نابالغه ماشوم که هوښيار وي او پوهيږي نو په خپله دي احرام وتړي او د حج افعال دي اداء کړي. د بالغ په څير دي افعال ترسره کړي، که ناپوه او وړوکی وي، دهغه ولي دي دده له لوري دهغه احرام وتړي.

ناپوه کوچنی که په خپله د حج افعال ترسره کړي يا احرام په خپله وتړي، دا افعال او احرام نه صحيح کيږي، خو پوه ماشوم که احرام وتړي او افعال ترسره کړي صحيح کيږي.

مسئله: د پوه ماشوم له لوري دي دهغه ولي احرام ونه وتړي. مسئله: پوه ماشوم چي کوم کار ونه په خپله کولای شي، ودي کړي او که يي کولای نشواي ولي (سرپرست) دي وکړي. خود طواف لمونځ دي په خپله وکړي، ولي دي نه کوي.

مسئله: پوه ماشوم دي په خپله طواف وکړي او ناپوه دي په غيږ کي واخلي طواف دي ورباندي وکړي، دا د عرفات د وقوف، سعی او رمی حکم هم دی.

مسئله: ولي ته ضرور ده تر څو ماشوم له ممنوعاتو څخه منع کړي. که ماشوم کوم ممنوع کار وکړي، دهغه جزا په ماشوم او ولي نه لازميږي.

مسئله: ماشوم ته احرام لازم نه دی، ماشوم که ټول افعال پريږدي يا ځيني پريږدي، په هغه باندي کومه قضاء او جزاء نه واجبيږي.

مسئله: ولي چي له ورسره ملگرو، ورته ډير نژدي وي هغه دي د ماشوم احرام وتري. مثلاً، كه پلار او ورور دواړه ورسره وو، كه يي پلار ورته احرام وتري غوره ده. كه يي ورور يا بل څوك وتري هم جايز دي.

مسئله: دمجنون (ليونى) حكم په ټولو احكامو كې د ناپوه ماشوم په څير دى. كه څوك دا احرام تر ټولو وروسته ليوونى شو، بيا كه دممنوعاتو مرتكب شي په جزاء كې يې اختلاف دى. خو كه احتياطاً يې جزا ور كړل شي غوره ده، حج يې بلا اختلافه صحيح دى.

مسئله: كه تر احرام ټولو وړاندي ليوونى ؤ، ولي دهغه له لوري ورته دده احرام وتاړه، بيا جوړ شو. كه تر جوړيدلو وروسته، په خپله بيا احرام وتري او د حج افعال اداء كړي نو فرض يې اداء شو. (معلم الحجاج ص ۱۹۰)

مسئله: بې عقل، ليوونى، ماشوم او بې هوښه كه بالكل رمى ونكړي (شيطانان ونه ويلې) فديه ورباندې نه واچيږي.

(معلم الحجاج ص ۸۷)

د حج دييان لنډيز

كه غور وشي، د حج د سفر حيثيت د تربیې او روزنې يوه دوره ده. هر حاجي گواكي د شريعت له لوري په يوه جوړ شوي تربیې مركز كې برخه اخلي. په دې مركز كې هر شخص خپل انانيت (ځان غوښتنه) ختموي او د خپل ژوند په هره گوښه كې، د الله تعالى د حكم د جاري كولو روزنه وركوله كيږي. لكه له احرام څخه چي ډير حلال شيان د الله تعالى په حكم ورته منع كيږي او د تلبيې په بيا، بيا ويلو مجرم اعلانوي چي هغه له خپل زړه او دماغ څخه، د غير الله د حاكميت فاسد خيال لري كوي. بيا د بيت الله شريف طواف، د صفا او مروه تر منځ سعي، د منى په وادي كې حاضري، دمجنون په څير د عرفې په لور خوځيدل، په عرفات كې له امام سره د مازديگر لمونځ ماسپښين مهال اداء كول. د الله تعالى په دربار كې له الحاج او زاريو سره دعا كول، بيا مزدلفې ته تلل د مابښام لمونځ ماخستن اداء كول. په لسمه نيټه د جمرې ويشتل او د الله تعالى دلويي په اقرار له شيطان څخه د بيزاري څرگندونه. د الله تعالى لپاره قرباني كول او د زيارت طواف.

ددې ټولو افعالو او مناسكو يو، يو جزء داراته يادوي چي موږ ازاد نه يو، بلكي دا حكم الحاكمين دا احكامو پابند يو، له دې امله په قرآن كريم كې چي چيري د حج دا احكامو يادونه كيږي، هلته په تقوى ډير تاكيد شوى دى.

لنډه دا، کوم کسان چي د حج د سفر د نیک مرغي په تر لاسه کولو
 برخمن کيږي، هغوی دي له دي ځانگړتیا سره دا لارښوونې په
 نظر کي ولري بلکي په ټول ژوند کي يې د عملي کولو وعده وکړي.
 په اصل کي دا د حج روح ده. علماء او مشايخ ليکي چي د
 مقبول حج نښه داده چي حج دانسان په ژوند کي د ديني
 انقلاب ذریعه شي. که يې وړاندي د الله تعالی يا د بندگانو په
 حقوق کي څه کمښت کړي وي يا ورباندي اخته وي، تر حج
 وروسته ورڅخه تائب شي. که خدای جل جلاله مکړه له
 چاسره په زړه کي کينه او کرکه لري، تر حج وروسته ورته زړه
 دهنداري په خير پاک کړي. که يې لمونځ نه کاوو، لمونځ
 کوونکی تري جوړ شي. که يې د سنت خلاف کارونه کول، تر
 حج وروسته هغه پريږدي او داسي نور...

دا هغه معياري چي د دي په رڼا کي د حج هر قصد
 کوونکی دا معلومولای شي چي حج يې قبول شوي او که قبول
 شوي نه دي.

الله تعالی دي ټول د حج په قبول سره ونازوي. دامت هر وگړی
 دي له کتاب او سنت سره ملگري ولري او په هغوی دي د عمل کولو
 توفیق ورکړي. آمین. ربنا تقبل منا انک انت العليم.

دعا غوښتونکی: محمدرفعت قاسمي، د ديوبند د دارالعلوم خادم

۱۴۲۹ هـ کال د ذي قعدې ۵ - ۲۰۰۸ کال د نومبر ۵، د جمعي شپه.

د ژباړې پای: ۵ محرم ۱۴۳۱ هـ ق، جدي ۱۳۸۸ هـ ش